kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 25 NİSAN 1997

100.000 TL. (KDV DAHİL)

İŞTE BAHAR, HADİ AŞK!

.....

bitmeyen geyik
KADIN ORGAZMI

2 YAŞINDAYIZ

CİNSEL TACİZ, KAMERA TACİZİ

.....

SÜHEYLA ÖLDÜRÜLDÜ, KATİLİ SERBEST

bir cinayet hikâyesi

Merhaba,

Bu aya bir kaç nedenle keyifli başladık. Öncelikle taşınma telaşı bitti ve yeni büromuz hem güzel, hem de çalışma koşullarımız artık çok daha iyi. İkincisi, Pazartesi'nin doğum günü; bu ay üçüncü yılımıza giriyoruz. Biz de bunu fırsat bilip geçmiş sayılarımıza dönüp bir baktık. *Pazartesi* de bugüne dek kaç kadın konuşmuş diye bir döküm yaptık. Konu ne olursa olsun, kadınların kendilerini dergide ifade etmeleri bizim için son derece önemliydi çünkü. Sonuç, iki yılda çıkan 24 sayımızda beş yüzü aşkın kadının konuşmuş, yazmış olması.
Aylardır hazırlıklarına katıldığımız 8 Mart "Artık Örgütlü" mitinginin, kazasız belasız, hem sayı hem çeşitlilik açısından zengin bir katılımla ve coşkulu bir biçimde gerçekleşmiş olması da bizi sevindiriyor. Bundan sonra yürütülecek değerlendirme ve örgütlenmeye yönelik tartışmaları çok önemsiyoruz ve bunları sizinle paylaşmaya devam edeceğiz. Ayrıca yeni büromuzdaki lokalde, örgütlenme tartışmalarına, farklı alanlarda farklı kadın örgütlenmesi deneyimlerini konuşarak katkıda bulunmak istiyoruz. Bu ayki toplantıda, üniversitelerdeki bağımsız kadın örgütlenmesi tartışılacak. Okuyucularımızdan bu konuda öneriler bekliyoruz. Ankara'daki arkadaşlarımız 8 Mart'ta Yüksel Caddesi'ndevdiler. Stand açtılar, okurlarımızla sohbet ettiler. Sonra da Mülkiyeliler Birliği'ndeki slayt gösterisi ile birlikte bir sohbet toplantısı düzenlediler.
Bir süredir hemen her sayımızda politik İslam ve Kemalizmle ilgili bir tartışmaya yer veriyoruz. Sanırız, bu tartışmanın devamını kışkırtan şeylerden biri de, bizim bu konudaki çizgimizin alışılagelmiş şeriat / Kemalizm: politik İslam / devletçi laikçilik kutuplaşmasının dışında bir çizgi olması. Bu konuda yeni bir şeyler söylediğimiz kesin. Bu da bazı okurlarımız tarafından yanlış anlaşılmamıza, bazı ayrımları gözettiğimiz için kolayca belirli bir saf içinde değerlendirilmemize neden olabiliyor. Şeriata karşı olduğumuzu, şeriatçılara prim vermeye de asla niyetimiz olmadığım tekrarlamak zorunda kalmak bize biraz ağır geliyor doğrusu, ama derdimizi anlatana kadar bunu yapmaktan başka çaremiz yok. Elbette ki şeriatı kadınlar açısından büyük bir felâket olarak görüyoruz ama bugüne dek şeriatla mücadelenin yolları olarak gösterilen ve uygulanan yöntemlerin şeriatla mücadele konusunda etkili ve doğru yöntemler olmadığını düşünüyoruz. Bu yöntemler geçerli olsaydı, politik İslam'ın bugün böyle bir tehlike haline gelmemesi gerekirdi. Ama bu yöntemleri, uygulamaları doğru bulmamak asla şeriata prim vermek anlamına gelmiyor. *Pazartesi*'yi birçok bakımdan benimseyip destekleyen ama bu konudaki görüşlerimize tepki duyan okurlarımızın eleştirileri ve onlarla yapıcı bir tartışma içinde olmak bizim için çok önemli.
Gelecek sayımızda görüşmek üzere.

Üniversitede de örgütlü!

5 Nisan Cumartesi günü saat 14.00'de üniversiteli kadınlar, İstanbul büromuzun lokalinde "Üniversitelerde bağımsız kadın örgütlenmesi"ni tartışacaklar. İlgilenen üniversitelileri bekliyoruz.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Otuz yaşındaydı. Kocasından boşanmak istiyordu. Duruşmasına birkaç gün kala yedi kurşunla öldürüldü. Kocası olaydan sonra ortadan kayboldu. Dört yıl sonra yakalandı ama kefaletle serbest bırakıldı.

Süheyla yedi kurşunla öldürüldü

Süheyla öldürül

Beş yıl önce yedi kurşunla öldürülen Süheyla Öztop'un katili henüz tespit edilemedi. Çünkü bütün kuşkuların üzerinde yoğunlaştığı kocası yıllardır ortada yoktu. Alman adli makamları olay gününden beri Süheyla'nın kocasını ararken, Halil İbrahim Öztop bir Alman turistin ihbarıyla Türkiye'de yakalandı. Ancak kefaletle serbest bırakıldı.

Kız kardeşi Süheyla Öztop'un cinayet davasına müdahil olarak katılan ve halen Güney Almanya'da Ravensburg şehrinde yaşayan Sema Uz olayın peşini bırakmamakta kararlı. Telefonla görüştüğümüz Sema Uz olay günüyle ilgili şu bilgileri veriyor:

"Kardeşim Süheyla 29.5.92 tarihinde kayınpederine ait bostan kulübesinde yedi kurşunla öldürüldü, cesedi ertesi gün bulundu. Eşinden ayrılmak üzere müracaat etmişti ve mahkemesi 1.6.1992 tarihinde yapılacaktı. En son konuştuğu ve beraber gittiği, daha doğrusu onu götüren kişi, şahitlerin ve oğlunun ifadesine göre halen nikâhlı olduğu eşiydi. Kardeşimin ölümünden sonra eşini gören olmadı. Halil İbrahim Oztop, radyo ve televizyon yayınları ve aranıyor ilanlarına rağmen yıllarca bulunamadı."

Sema Uz Almanya'ya 1972 yılında geldiklerini, kardeşinin orada okula başladığını söylüyor. Süheyla daha on beş yaşındayken sonradan evlendiği Halil İbrahim Öztop tarafından kaçırılmış. — Süheyla'mn babasının rızasıyla evlenmişler. Evlendikten altı ay sonra bir çocukları olmuş. Sema Uz Süheyla'mn hikâyesine şöyle devam ediyor:

"İlk huzursuzluklar o zamanlar başladı. Kardeşim babamın evine geri döndü. Kocasının ısrarı, çevrenin,"Çocuğun var, evlisin, kocandır, katlan," baskısıyla tekrar kocasına döndü. Uzun yıllar kayınvaldesiyle üç odalı bir evde oturdu. Bu arada bir çocuğu daha oldu. Karı koca çalışıyorlardı, kazandıklarını anne babasına veriyorlardı. Sonra kız kardeşim evini ayırmak istedi, babamın yardımıyla bir ev alıp taşındılar. Öldürüldüğünde çocukları altı ve on bir yaşındaydı. Eşi Halil, ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesini istemiyordu. Düğüne, konsere ya da sinemaya gidilecek olsa, bir gün önceden kavga çıkıyordu. Kardeşim bunlara dayanamıyordu. Sonunda 'Ya kendini düzelt, ya da senden ayrılacağım,' dedi. Yine olmadı. Bir ay iyiyse, ikinci ay yine aynı oluyordu. Kimsenin gelmesini, kimseye gitmesini istemiyordu. Sonunda kardeşim evin içinde ayrı yaşamaya başladı. Halil'in ev bulup ayrılmasını, dostça ayrılmalarını istiyordu. 'İki çocuğumuz var, yüzyüze bakacağız,' diyordu. Sonra Halil kardeşimi evden attı, ben gidip eve getirdim.

O zamana kadar ilişkilerine karışmamıştım, daha doğrusu kardeşim karıştırmamıştı. Kardeşim babamlara yerleştikten sonra Halil devamlı kardeşimle görüşmek istiyordu. Zorluyordu. Süheyla 'Hayır' dedi. En sonunda bu olay oldu. Kız kardeşim boşanmak ve çocukların velayetini almak istiyordu. Beraber aldıkları evin satılmasını ve banka borçları çıktıktan sonra kalan paranın ikisi arasında paylaşılmasını düşünüyordu. Halil baskı yapıp, 'Evi benim üzerine yap, ondan sonra ne yaparsan yap,' diyordu. Kardeşim kabul etmedi, sonunda, 'Evi vermezsen öldürürüz,' diye tehdit etmeye başladılar. İnanmadık.

Olay günü Süheyla saat birde telefon ediyor erkek kardeşime, 'Halil'le buluşuyoruz, saat ikide sizi ararım,' diyor. O sırada ben de evi aradım, bana söylediler, içime şüphe düştü. Saat üçe kadar gelmeyince aramaya başladık. Ertesi gün cesedi bulundu. Adam kaçtı. Kardeşim hakikaten iyi bir insandı. Herkes tarafından

serbest bırakıldı.

Sema Uz kendisinin ve ailesinin çözemedikleri onlarca soru sıralıyor:

• Halil olaydan sonra neden hemen ortadan yok oldu?

• Kardeşimi, Halil'in babasına ait bostan evine kim götürdü?

• Halil, mahkemede arandığım bilmediğini söyledi. Nasıl bilmez? En azından annesinin ve çocuklarının bilgisi var. Onlarla hiç mi görüşmedi?

• Duruşmada, olaydan hemen sonra ortadan yok olmasının mantıklı bir açıklamasını yapamadı.

• Polis kız kardeşimin ve kocasının pasaport ve nüfus cüzdanlarını, kardeşimin cesedinin bulunduğu gün yani 30 Mayıs'ta aldı, Ekim ayında geri verdi ailesine. Kendi ifadesinde, 1 Haziran'da Türkiye'ye giriş yaptığını söylüyor. Hangi pasaportla giriş yaptı?

• Halil, Interpol tarafından aranırken ve biz Denizli Cumhuriyet Savcılığı'na olaydan hemen sonra ihbarda bulunmamıza rağmen, Denizli Emniyet Müdürlüğü 28 Ekim 1993'te pasaportunun süresini nasıl uzattı. 25.10. 1993 tarihinde yeni nüfus cüzdanını nasıl verdi. 19.7.1993 tarihinde Alman Jacklin Hoffman'la nasıl evlendi. Evlenme cüzdam nasıl verildi?.

• Arabası olaydan üç ay sonra

dü. katili serbest

sevilen, sayılan, güleryüzlü, sempatik insandı. Türk sanat müziğini çok severdi. Karnıyarık ve balığı da. Bir oyuncak fabrikasında işçi olarak çalışıyordu. Akşamları da yüksek halk

Süheyla'nın mezarına gitti, katilinin neden özgürlük istediğini sordu.

okulunda oryantal dersleri veriyordu. Büyükle büyük, küçükle küçük olabilen (öldürüldüğünde otuz yaşındaydı), çocuklarına iyi bir gelecek temin etmek için uğraşan, kendine yeni bir yol çizen, kendisini o güne kadar yaşamamış sayan ama artık yaşamak isteyen güzel bir insandı. Öldüğüne hâlâ inanamıyoruz. Kocası ise elini kolunu sallayarak dolaşıyor."

Olaydan dört yıl sonra, Halil İbrahim Oztop'un Fethiye'de olduğu ihbarı yapılıyor. Fethiye'de tatil yapan bir Alman turist yıllarca radyo ve televizyon yayınları ve aranıyor ilanlarından sanığı tanıyıp Almanya'ya döndüğünde yetkililere ihbarda bulunuyor. Alman yetkililer durumu Türkiye'ye bildirince gözaltına alındı, fakat ilk duruşmada 500 milyon lira kefaletle Avusturya'da terkedilmiş bulundu. Sanki içinde yaşanmış gibi içi çöp ve içki şişeleriyle doluydu. Arabada bir sol eldiven bulundu. Bunun anlamını merak ediyoruz.

• Olaydan üç ay sonra, diğer kız kardeşimin kaymvalde ve kayınpederini arayıp, "Namusumu temizlemek için öldürdüm," diyor. Duruşmada bu tanıklar tanıklık yaptılar, buna rağmen nasıl serbest bırakıldı?

• Almanya'daki polis ifadesinde kendi annesi bile olay günü, "Oğlumla gelinim beraberdiler," diyor.

Sema Uz hiçbir konuda ikna olmadıklarını, Türkiye'deki duruşmada dört şahidi kendi imkânlarıyla getirtip ifadelerini tekrarlattıklarını söylüyor: "DNA testi yapılmasını istedik. Bu testler yapılmadan ve Almanya'dan diğer deliller gelmeden sanık 500 milyon lira kefaletle serbest bırakıldı. On aydır deliller toplanıp mahkeme sonuca ulaşmadı. Delillerin istenme yazısı halen Ravensburg'a gelmedi. Dosyalar yedinci aydan beri Fethiye ağır ceza mahkemesinde bekliyor."

Süheyla'nm ailesinin avukatı İbrahim Tanal, sanığm serbest bırakılmasının "mahkemenin takdiri" olduğunu söylüyor.

Yeni duruşma 5 Mayıs'ta Fethiye Ağır Ceza Mahkemesi'nde. Bakalım bunca yıldır kaçan Halil İbrahim Oztop duruşmaya gelecek mi, bakalım bu defa mahkemenin takdiri ne olacak?

8 Mart'ta bağımsız kadın grupları adına Ayşe Düzkan, Ninet Tarıkahı ve Meryem Turan tarafından üç konuşma yapıldı. Mitinge kadın üyeleriyle katılan KESK, DİSK, ÖBP, HADEP ve ÖDP adına mesajlar okundu. Aşağıda, bağımsız kadın grupları adına Ayşe tarafından yapılan ve miting sunucusu Kürtçe bir özet sunulan konuşmanın metnini yayınlıyoruz.

8 Mart'ta

Kadınlar, sevgili arkadaşlarım, merhaba,
Jın dilowan,
Heval mın, merheba,

Buraya yollar yürüyerek geldik, belki daha önce yürümüş olduğumuz yollar. Ama daha önce mutsuz, suskun, gözlerimiz, başımız önümüzde yürüdüğümüz yolları, bu defa başımız dik, sesimiz yüksek, kalbimiz coşkuyla dolu yürüdük. Çünkü yalnızken bizi korkuturlar, sustururlar ama biraraya gelince güçlüyüz. O yüzden burada, herbirimiz anadilimizde ve öfkeyle haykırıyoruz. Yalnızken birbirimize fısıldadığımız acılarımız biraraya gelince güçlü bir öfkeye dönüşüyor, bundan sonra artık örgütlü!

Biz kadınlar bulunduğumuz her yerde, evde, sokakta, işyerinde, en çok savaşta, ama aynı zamanda barışta, doğarken, doğururken, severken, ölürken, kendi adımıza ya da başkalarıyla birlikte başkaldırırken hep baskı, şiddet ve sindirmeyle yüzyüzeyiz.

Çocukluğumuzdan ölene kadar, bizi korkutuyorlar, dövüyorlar, tecavüz ediyorlar, öldürüyorlar. Hayat bizim kanımızı ve gözyaşımızı akıtarak ve bizim emeğimizle vürüyor ama adına tarih dedikleri hikâye bizden söz etmiyor. Bundan sonra böyle olmayacak, kanımızın, gözyaşımızın ve emeğimizin hesabını soracak, kendi tarihimizi yazacağız. Dost düşman herkes bilecek ki, kadınlar vardır.

Dünya esas olarak bizim emeğimizle dönüyor. Bizi daha küçükken okula göndermeyerek, büyüdüğümüzde işe almayarak, ilk önce işten atarak eve mahkûm ediyorlar.

Ama evde yaptığımız işlerin karşılığı yok, aile reisinin insafına bağlı olarak, boğaz tokluğuna çalışıyoruz. Fırsat bulup ya da mecbur kalıp evin dışında çalıştığımızda emeğini satarak geçinmek zorunda kalan herkesi sömürenler bizi daha da fazla sömürüyor, aynı işi yapsak da daha az kazanıyoruz. En kötü işlerde çalışıyor, en önce işimizden oluyor, daha az ücret alıyoruz. Ve zor bela işimizden emekli olsak bile bir türlü evişinden emekli olamıyoruz. Ve bugün dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi bu ülkede de, işyerleri evleri olan, evde, bazen kocadan gizli, çoğu zaman cep harçlığına, sanayie üretim yapan binlerce kadın var. Onlar evde çalışarak, patronlarını iş maliyetlerinden kurtardıkları gibi, sanayinin çöpünü evlerine taşıyorlar. Seç seç beğen; ya aile köleliği, ya patronun sömürüsü ya da ikisi birden. Ama bizler kararlıyız, ikisini de istemiyoruz, ne evde kölelik, ne dışarıda sömürü.

Ve emeğimiz üzerinde oynanan oyunların farkındayız, özgürlük diye yutturulmaya çalışılan şu yeni özelleştirme politikalarının, önce bizi işimizden edeceğini, emeğimizi bir de çokuluslu tekellerin emrine vereceğini biliyoruz. Özelleştirilmesi ilk hedeflenen işyerleri sağlık, eğitim gibi kamu hizmetleridir. Bunların özelleştirilmesiyle, devletin parasız bakmak zorunda olduğu hastamıza, çocuğumuza biz evde bakacağız. Ve öğrendik ki küreselleşme adı altında yapılan planlar dünyanın her yerinde en çok kadınları yoksullaşırmıştır. Son on yılda yoksulluk kadınları erkeklerden kat be kat aha fazla vurmuştur. Bizler Dünya Bankası, IMF politikalarının kadınlar için ne anlama geldiğinin farkındayız.

Ama bize düşmanlık edenler her zaman bu kadar uzağımızda değil. Evimizde, bize en güvenli sığınağımız olarak dayatılan yuvamızda sevdiğimiz, güvendiğimiz, aynı yastığa baş koyduğumuz erkeklerin dayağı, tecavüzü ve cinayetiyle yüzvüzeyiz. Kadınlar bu topraklarda erkeklerin şiddetine karşı seslerini yükselttiler. Bundan sonra da susmayacağız. Annelerimizin intikamını almak, babalarımızı affetmek, oğullarımızı sevmek için ve kızlarımız bizim yaşadıklarımızı yaşamasın diye sesimizi artık örgütlü çıkaracağız.

Sesimiz, varlığımız sadece evimizi değil, sokakları da şenlendirecek. Tacizle, tecavüzle, cinayetle bize dar ettikleri sokakları ve geceleri de istiyoruz. Çünkü bu dünya, bu ülke, bu sokaklar, bu geceler yalnız onların değil bizim de.

Biraz da bize bahsetmenin yasaklandığı bir şeyden, bedenimizden, bedenimizin en şenlikli hediyesi olabilecekken çokça eza halini almış olan şeyden sözetmek istiyorum: cinselliğimizden. İnkâr edilen, yasaklanan, neredeyse bizim olmaktan çıkan, o dilsiz, huzursuz hayat parçasından. Bizler cazibemizi bazen bir eza gibi yaşıyor, bazen de onların emrine sunmak zorunda kalıyoruz. Ama arzulamak bize yasak. Arzu ve cazibenin tadını çıkarmak rekabetle, geleneklerle, baskıyla bize haram edilmiş. Ve aramızdan bazıları hepimizin ortak kaderi olan bir şevi daha ağır yaşamak zorunda kalıyor. Yoksulluğun, işsizliğin fuhşa mahkûm ettiği hemcinslerimiz bedenlerini, hiç bir tercih hakları olmaksızın ve en ağır, en aşağılayıcı koşullarda erkeklerin hizmetine sunmak zorundalar. Ve fuhuş, hepimiz için bir suçlama ve tehdit. İffet, bizi bölen en haksız kavram: ne iffetli ne iffetsiz biz kadınız diyoruz.

Ve bugüne kadar mahrum edildiğimiz herşeyi istiyoruz, eğitim, iş, ücret, barış, yaratmak, eğlenmek, sevmek, sevişmek ve bunların hepsini mümkün kılacak şeyi istiyoruz: Başkaldırmak. Bu dünya madem ki bize gözyaşından başka şey vaad etmiyor, bu dünyanın gidişine karşı isyan edeceğiz. Çünkü isyan, sesi kesilenlerin yegâne çaresi, bizim de hakkımız. Kadınlar bu topraklarda da yıllardır başlarına gelenlerin kader olmadığını fark ettiler, tek tek, birlikte başka başka yerlerde sesimizi yükselttik, ama bu defa örgütlü olacağız.

Bu coğrafyada bir süredir çok acılı bir şey yaşanıyor, anadilleri şu konuştuğumdan farklı olan Kürt halkı kanlı, haksız, kirli bir savaşın tarafı. Bir halkın yoksayılması, dünyanın her yerinde kanla, zulümle, baskıyla olur. Kürt halkı da bütün bunlardan nasibini fazlasıyla almıştır ve alıyor. Kürt kadınları bu savaştan canlarını kurtarsalar bile, yoksulluğun kurbanı oluyorlar. Ve hayatları hem kendi vurtlarında hem burada, başlık parasıyla, berdelle, kumalıkla kararlılmış.

Onlarla ortak bir kaderimiz var ama onların başındaki bela bizimkinden büyük. Çünkü onlar, halklarının yaşadığı bir yangının tam ortasındadırlar. Ve burada toplanmış olan bizler biliyoruz ki, dünyanın hiç bir yerinde savaş kararlarını kadınlar veremiyor, hükümetler, generaller hep erkek. Ama savaşın acısını en çok kadınlar çekiyor. Çünkü savaş askeri güçlerle sivil nüfus arasında sürmektedir ve sivil nüfusun önemli bir bölümünü kadınlar ve bakmakla yükümlü oldukları çocuklar ve yaşlılar oluşturur. Ve yine biliyoruz ki tarih boyunca kadınlara tecavüz bir savaş silahı olmuştur. Kürt coğrafyasında da kadınlar tacize ve tecavüze uğruyor. Televizyonlarda, Kürt kadınlarının ölü bedenleri çıplak teşhir ediliyor. Ve Kürt kadınları halklarının kaderini ve direnişini paylaşıyor. Ve sadece halklarının kaderine değil, kendi kadınlık kaderine de isyan etmeyi öğreniyor. Ve bu coğrafyada da savaşın yolaçtığı zoraki göç en çok kadınları mağdur ediyor. Ve Kürt kadınları, zorla göç ettirildikleri şu büyük şehirlerde yüreklerine sakladıkları özlemlerle, uzak kenar mahallelere hapsoluyor. Ve savaşın ellerini şiddete alıştırdığı erkekler en çok kadınları kurban ediyor. O yüzden başka ülkelerde olduğu gibi burada da biz kadınlar savaşın durmasını istiyoruz. Ama biliyoruz ki adaletli olmayan bir ateşkes barış değil boyunduruktur. O yüzden sesimizi yükseltiyoruz, silahlar sussun, adil barış.

...

Çünkü bizler, geleceğimizi kurmak için geçmişimizi hatırlıyoruz ve bugünden hayatımızı değiştirmeye başlayacağız.

Çünkü bu dünya, bu topraklar, bu şehir, bu sokaklar, evler, hayat yalnız onların değil bizim de hakkımız. Bu dünyanın, bu ülkenin halini kimse beğenmiyor. Ve bu dünyanın gidişi bugünden farklı olacaksa gelecek bizim de olacak. Bugünden bizim de olacak bir geleceği kurmak, bugüne ve yarına mührümüzü vurmak, başkaldırmak ve isyan etmek için ve bizsiz isyan etmenin hükmü olmayacağı içm bulunduğumuz her yerde bizi ezenlere ve sömürenlere karşı kadınlar artık örgütlü!

tekrar sokakta...

aylarca süren toplantılar, hazırlıklar, gerginlikler ve heyecandan sonra, 8 Mart günü nihayet on bine yakın kadın Abide-i Hürriyet'teydik. İstanbul, uzun zamandır şahit olmadığı bir şeye, bağımsız kadın hareketinin hemen her kesiminin, kadın kurtuluş hareketinin, partili ve sendikalı kadınların sloganlarına, pankartlarına şahit oldu. "Artık Örgütlü!" mitingi çoğumuzu heyecanlandırdı, sevindirdi, ümitlendirdi. Ama kazanımlarının yanında içimize sinmeyen yanları vardı tabii.

Bir kere, mitingi birlikte düzenlediğimiz karma örgütlerin özellikle de KESK'in üyesi olup korteje girmeye çalışan erkekler mitinge katılan herkesi en rahatsız eden unsurdu. Bu konuda, mizah sayfalarımızda, Samsun'dan yazan Eğitim-Sen üyesi Berna Nur'un yazısının üzerine söylenecek söz yok. Ancak, geçmiş dönemlerde yaptığımız gösterileri, hatta ilk mitingimiz olan 17 Mayıs 1987'deki "Dayağa Karşı Yürüyüş"ü gözönünde bulundurduğumuzda, bu açıdan farklı bir görünüm sergilemek durumunda kaldığımızı söyleyebiliriz. Bunun bugün gücümüzün o günkünden az olmasından değil, politik tutumlarla ilgili olduğunu, mitingi karma yapılardaki kadınlarla birlikte düzenlemek konusundaki politik tercihin sonucu olduğunu düşünüyoruz. Bizim aramızda kullanılmayan bir ifadeyi durumu çok iyi anlattığı için Berna'nın yazısından ödünç almak istiyoruz; miting öncesinde herkesin Zeyna'laşmaktan, başka kadınların Zeyna'laşmasından korkması, esas tehlikenin erkeklerin Herkül'leşmesi olması gerçeğini, en azından bazı kadınların kafasında muğlaklaştırdı galiba. Bu basit gibi görünen konuyu birçok görevli kadın ağır biçimlerde yaşadı, tâciz edildiler, mitingle ilgili esas görevlerini ihmâl etmek zorunda kaldılar.

Temel meselelerden biri de, mitingin esas siyasi hedefinin ne kadar ifade edildiğiyle ilgili. Bu mitingi örgütlerken, aklımızda kadın kurtuluş hareketinin örgütlenme ihtiyacının dillenmesi vardı. En azından bizim için, bu herhangi bir 8 Mart kutlaması olmaktan öte, bu anlamı taşıyordu. Oysa bu ana amaç, en azından basında tam olarak yansımadı. Basının bir kısmı kendi politik gündemlerine uygun olan böylesi olduğu için mitingi, "Kadınlar şeriata hayır dedi" türünden ifadelerle yansıtmakta bile beis görmedi. Mitingin ana teması olan örgütlenme ihtiyacı ve bunun yanında savaşa, özelleştirmeye hayır gibi bir sürü önemli talep basında yeterince yer almadı. Bir diğer nokta da, bu temaların, taleplerin, muhalefetin genel taleplerinin kadınlar tarafından dillendirilmesi değil, bu konularda kadınların bağımsız sözünün, tavrının ifade edilmesi olarak ele alınmasındaki eksikliktir. Savaş en çok kadınları mağdur ettiği için barıştan yana olduğumuz, özelleştirme kadınları erkeklerden farklı ve daha ağır bir biçimde mağdur edeceği için özelleştirmeye hayır dediğimiz yeterince ifade edilemedi.

Mitingin çok sevindirici yanlarından birisi bağımsız Kürt kadın gruplarıyla birarada çalışabilmenin imkanlarının ortaya çıkmasıydı. Gündemlerimiz, taleplerimiz farklı da olsa, milliyetçilik aramıza engeller de koysa birarada yapacağımız işler var.

Öte yandan bağımsız kadın gruplarıyla karma kurumlardan gelen kadınlar, mitingin örgütlenme aşamasında çeşitli sorunlar yaşadılar. Bunun en önemli sebeplerinden birisi yukarıda tanımladığımız bu iki grubun örgütlenme tarzlarındaki farklılıkların biraradalığı zorlamasıydı. Ayrıca, çalışma tarzları, alışkanlıkları ve bunların özellikle karar verme süreçlerine yansıması da bir diğer zorlayıcı etmendi. Bağımsız kadın grupları yalnızca kendilerine karşı sorumluluk duyarken, karma örgütlerin temsilcileri, karma yapılara karşı sorumluydular en başta. Ancak yine de bu yapılarda miting vesilesiyle belli tartışmaların gündeme gelmiş olması bile önemli.

Bütün bunların en vahim sonucu, miting bileşenlerini birarada tutmak için harcanan çabanın benzerini, mitinge en geniş kadın kesimin katabilmek için gösteremeyişimizdir. Bu sorunları daha kolay bir biçimde aşabilseydik, mitingin gerçek örgütlenmesine ayırabilecek daha fazla enerjimiz olabilecekti.

Yine de, bu kadar farklı kesimden, politik eğilimden ve milliyetten kadının biraraya gelebilmesi önemlidir ve bunu mümkün kılan da bağımsız kadın gruplarının girişimi olmuştur.

Feministler için bu mitingi çeşitli açılardan değerlendirmek mümkün. Yukarıda da değindiğimiz gibi, mesela erkeklerle ayrı durma gibi konularda, böyle çok sesli bir oluşumda daha önceki yıllardan daha farklı bir konuma düşmek zorunda kaldığımız kesin. Ayrı durma konusunda yine çok ısrarlıydık, bu, karma örgütlerde miting çalışması yapan kadınlar tarafından da benimsenmesine rağmen, erkekler bu mitinge daha önceki mitinglerimize olmadığı kadar rağbet ettiler. Bu kısmen, karma örgütlerde birarada oldukları ve 8 Mart'ta kadınlarla erkeklerin birlikte yürümelerinde sakınca görmeyen kadın arkadaşlarının mitingde yer almalarına bağlanabilir. Bir de, kimbilir, bundan bir politik güç olarak erkekler tarafından eskiye oranla daha fazla ciddiye alınıp negatif ilgilerine mazhar olduğumuz sonucu çıkabilir belki.

Ancak bizim için önemli olan politik taleplerin, perspektifin, kendimizden daha geniş bir kadın kesimi tarafından benimsenmesini de önemli buluyoruz. Bunu mümkün kılan da yine bu çok renkli yapıyla birarada durma çabası oldu. Çünkü kadın kurtuluşununu sözü, sadece tek başına ifade edilerek değil, bağımsız kadın hareketinin bir parçası olabildiği sürece anlam kazanıyor.

Ama sonuç olarak en önemlisi, örgütlenme konusunda kadınlar arasında başlayan tartışmalar ve girişimler muhakkak ki. Kadın kurtuluş hareketini bir adım ileriye götürecek olan da bu girişimler. Önümüzdeki sayılarda bunları ele almaya çalışacağız.

esi tarafından

adelesine ışık
götürmeyi mü
iştirilmesi biz
karşı çıkına-
a geliyor?
r taraftan 15
ğiyle evlendi-
rma "tecavü-
ssiz de kalu-

ına sessiz kal-
kadın dergisi-
kocasının kö-

llik gelenek-
nduğu duru-
esini geleneк-
bağlayan bu

sinlerin ver-
. Biz de sizin
ara sağladığı
n...(*)
meye devam

mokrasi mü-
lunu açmada
ren bu yayın
rak laik, de-

Pazar

Pazartesi yayın kurulu şeriat-l
lik, politik İslam- Kemalizm gibi
tışmalarda tam bir görüş birliği içi
olmasa da, derginin bu konuda uz
ca bir süredir belirli bir çizgi izle
ni söyleyebiliriz. Bu, bizim zaman
man uzun tartışmalar yaparak, a
mamaya çalıştığımız, özende belirl
ğimiz bazı aynılara dayalı bir çi
Kabul etmek gerekir ki, bu konula
alışılagelmiş kalıplardan kaçınan,

azartesi yi toplumda yay-
olan görüşlerden ayıran bir
a nokta da, şeriat-darbe
emini reddetmek. Türki-
e şeriat tehlikesinin boyut-
ı tartışmak, bununla ya da
tik İslamla hangi yöntem-
mücadele etmek gerektiği-
aptamaya çalışmak bizim
hayati bir konu. Ama bu
nın sınırları içinde söylene-
cek tek şey, bunun yolunun
göre darbe olmadığı. Ce-
r'de seçimle gelen bir İsla-
hükümete karşı yapılan
enin sonuçları ortada. Re-
Partisi benzeri bir parti
ın Türkiye'deki İBDA-C
r örgütlenmeye dönüşme-
enin rolü tartışmaya değer
Ayrıca belki, Türkiye gibi
bir ülkede hangi darbenin
rşı yapılmış olduğunu da
gerek. Darbeler birilerinin
eye çalıştı ama bunlar İs-
madı. Tersine, örne in 12
rdından bu toplumda poli-
bizzat "laik" devlet tara-
ıl pompalandığının sayısız
Şeriat "karanlık" da "ışık"
i?
dan "Binlerce yılın gelene-
kâlum, kumalığı, başörtü-
k yaşta zorla evlendirmeyi"
de savunmadık. Ama şeri-
enekleri bir çırpıda eşitle-
dar d ğr ? Binlerce yıldır

niz 1, sınıf, renk, dil, dini, yaş vb. a
sından farklılıkları ne olursa olsu
bütün kadınların erkekler tarafınd
ezildiklerini söylüyor; d ni bizimki
den farklı olan kadınların, örneğ
İtalya'da dayak yiyen Katolik kadı
ların durumu bizi ilgilendirmez diy
rek feminist olunabiliyor mu? Poli
İslamla kadınlar açısından mücad
etmenin yolu, örneğin onun cinsiye
çiliğini teşhir etmek, Refah'ın cin
yetçi uygulamalarına karşı tavizsiz
mücadele vermek, şeriatın kadınla
karşı olduğunu açıklamak vb. olma
tesettürlü kadınları evlere apsetme
aşağılamak değil.

İmam nikâhı meselesine gelin
Ayşe Düzkan'la benim imzamı taşıy
ve Şubat sayımızda yer alan yazın
neresinde "15 yaşından küçük kız ç
cuklarının evlendirilmesine sessi
kaldığımızın, "Bir kadının ikin
üçüncü, dördüncü eş olmasına ses
kal(dığımızın), hatta savunur d rum
da ol(duğumuzun)". kısacası "Di
nikâhı savun(duğumuzun)" bi
açıkça gösterilmesi hakkınız olsa g
rek. Bunu gösterebilirseniz, artık *P*
zartesi okur olmaktan vazgeçmek
siz de son derece haklı olursunu
Okuyucumuz olmaktan vazgeçmer
bizi çok üzer ama siz de pek amacın
za ulaşmış olmazsınız, çünkü bi
vermek istediğiniz dersi alamam
oluruz. Okuyucumuz olarak kalaca
sanız ve anlamlı bir tartışma yap
caksak, bunu, birbirimize atfettiğim

YOH, YOH AYIP OLUR.. AH BULDUM TÜPÜ.
EEE.. TÜPLERE DE GENE ZAM GELDİ DİMİ? YANİ PARA YETİŞTİREMİYORUZ ARTIK!..
A..A..ABLA DEDİ.. ABLAAA.. HÜHÜÜ!.. NEDEN, NİYE ABLA DEDİ!

olan görüşlerden ayıran bir
ka nokta da, şeriat-darbe
emini reddetmek. Türki-
le şeriat tehlikesinin boyut-
nı tartışmak, bununla ya da
tik İslamla hangi yöntem-
e mücadele etmek gerektiği-
saptamaya çalışmak bizim
hayati bir konu. Ama bu
anın sınırları içinde söyleye-
cek tek şey, bunun yolunun
göre darbe olmadığı. Ce-
ir'de seçimle gelen bir İsla-
hükümete karşı yapılan
benin sonuçları ortada. Re-
Partisi benzeri bir parti
'ın Türkiye'deki İBDA-C
ir örgütlenmeye dönüşme-
benin rolü tartışmaya değer
. Ayrıca belki, Türkiye gibi
l bir ülkede hangi darbenin
ırşı yapılmış olduğunu da
gerek. Darbeler birilerinin
neye çalıştı ama bunlar İs-
lmadı. Tersine, örneğin 12
ardından bu toplumda poli-
n bizzat "laik" devlet tara-
sıl pompalandığının sayısız
Şeriat "karanlık" da "ışık"
ni?

ndan "Binlerce yılın gelene-
nikâhını, kınalığı, başörtü-
k yaşta zorla evlendirmeyi"
rde savunmadık. Ama şeri-
elenekleri bir çırpıda eşitle-
adar doğru? Binlerce yıldır
kleri farklı biçim ve ölçüler-

sından farklılıkları ne olursa olsu
bütün kadınlarını erkekler tarafın
ezildiklerini söylüyor; dini bizimk
den farklı olan kadınlarını, örne
İtalya'da dayak yiyen Katolik kad
ların durumu bizi ilgilendirmez di
rek feminist olunabiliyor mu? Poli
İslamla kadınlar açısından mücad
etmenin yolu, örneğin onun cinsiy
çiliğini teşhir etmek, Refah'ın cin
yerçi uygulamalarına karşı tavizsiz
mücadele vermek, şeriatın kadınl
karşı olduğunu açıklamak vb. olm
tesettürlü kadınları evlere hapsetm
aşağılamak değil.

İmam nikâhı meselesine gelin
Ayşe Düzkan'la benim imzamı taşı
ve Şubat sayımızda yer alan yazı
neresinde "15 yaşından küçük kız
cuklarının evlendirilmesine sess
kaldığımızın, "Bir kadının ikin
üçüncü, dördüncü eş olmasına ses
kal(dığımızın). hatta savunur duru
da ol(duğumuzun)", kısacası "D
nikâhı savun(duğumuzun)" b
açıkça gösterilmesi hakkınız olsa
rek. Bunu gösterebilirseniz, artık
zartesi okuru olmaktan vazgeçme
siz de son derece haklı olursun
Okuyucumuz olmaktan vazgeçme
bizi çok üzer ama siz de pek amaç
za ulaşmış olmazsınız, çünkü b
vermek istediğiniz dersi alaman
oluruz. Okuyucumuz olarak kalac
sanız ve anlamlı bir tartışma ya
caksak, bunu, birbirimize atfettiğin
görüşlerden yola çıkarak değil, g

sızmaya yöneliyorlar ve
arı üzerinden en çok suçla-
iz kadınlar olduğunu ak l-
a fayda var. işler bu yönde

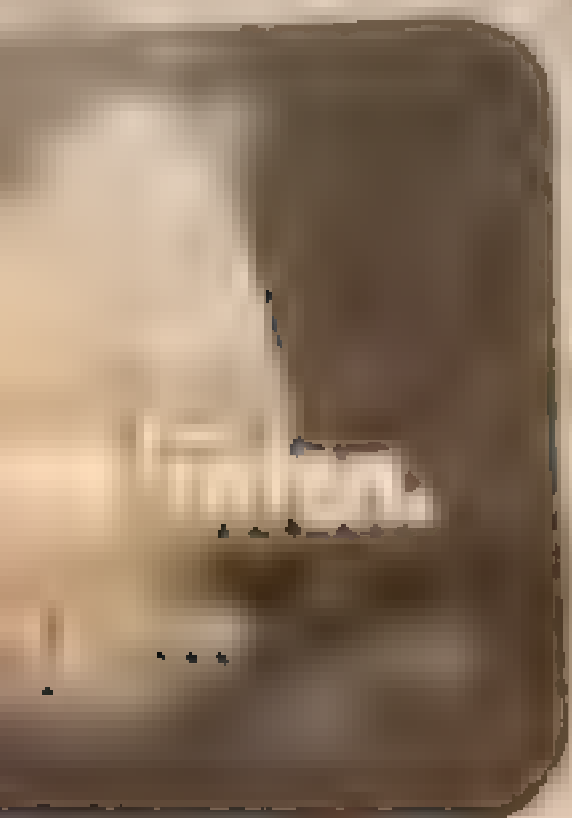

pimiz. tek başına başbaşa
anlarda bile seyredildiği-
la vahimi teşhir edildiğimiz
asıl uzak kalacağız? herke-
n mahremine obur gözleri
ı hayatımızda. hepimizin
ak odasını. oturma odasına
rilecek bir kameranın tes-
eri muhakkak ki müşteri

nda suçun tespiti

özel durumda önümüze
mesele çıkıyor: daha önce
cizine uğramış olan şebnem
endisiyle yapılan röportaj
le bir şey olmadan bana
ı?" diyor. haklı da. çünkü.

açabileceğimiz bir sırrımız var mı?

sözümüze sahip çıkmak için

cinsel taciz bir kavram olarak bi

Fotoron
haline g

K[illegible] hep[illegible]
[illegible]
[illegible] kadınların [illegible]
D[illegible] sayılacak bir [illegible]
ilgisi olmadı, [illegible] bir cinsel taciz [illegible]
da [illegible] İş yerlerinde [illegible]
şamın her alanında maruz kaldığı
ımında neden olduğu sıkıntıları ve s
maz.

Yaşamımızda bu denli önemli bi
man haline dönüştürülmesine, rat
görüntüleri elde edebilmek için bir
kadın politikası yapanlar karşı çık

Özellikle son günler[illegible] e artan ınd
yaşamının olağan bir parçası olan c
dır. Özellikle gazetelerin magazin s
berlerde bu artışı gözlemlemek mü
şamın kadına yönelik cinsel saldırıla
gi alanının dışında kalmaktadır. Di
zoruyla tecavüz eden korucunun ha
rekete geçirmezken kadın vücudun
relerin gündeme getirdiği "hekim-h
olmayan noktalara sürüklenmekted

Bu olayda ortaya çıkan çok öne

derler ya tam öyleşin. "Ne zaman sizden sene
tkaları çıkaralım istersen," dedi. "Senin
atkaları çıkarttı. Çok yakındık artık, benim
rda satıcılarla olmaması gereken kadar yakın
onden düğmeli, kapalı bir elbise vardı.
n "Başka yerlerinde de vardır herhalde ama
mekten kendimi alamıyordum? "Var," dedim.
"Bunu alayım," dedim. "Beğendim."
konunun devamıymış gibi. "Senin yücudun
a mısın?" dedi. "O sıska mankenlerden nefret
de olmalı." Ne kadar tehlikeli bir yola
tahrik oluyordum. Oysa konuşarak hızı ve
erim. Hiç bir şey başka şeylere benzememeli
elin odasında sevişmeli. Önünde Boğaz man-
" Acaba terbiyesizlik ediyorsun mu demeliy-
zmeye başladı. "Göğsünde de benlerin var
um." Ceketi üzerimden çıkarttı, elbisemin
lım." Kapı açılır mı, birisi gelir mi, rezil olur
kânda ne yapıyorum gibi düşünmem gereken
issediyordum. Çok uzun zamandır kimse bana
, ağır, yumuşak ve becerikliydi. Öpüşmeye
e ve kaçınılmaz bir biçimde kalçalarıma indi.
lmak istiyordum. "Nolur yapma," diyeyim, ya
da unuttuğum bazı hayat kuralları
Elbisemi biraz daha açıp göğüslerimi okşamaya
undan başıma gelecek şeyler vardı sanki.
ediyordum. Sonra bir an durdu, artık bana
dan birinde, mor parlak kadifeden bir perde
a tedbirlerin zamanı gelmişti besbelli. "Kapıyı
ledi. Perdenin arkasına geçtim, gözlerim
meye başladı. Elbisemin düğmelerini çözmeye
yumuşaktı, oysa ben daha sert davranmasını
tleşti, sanki her istediğini konuşmadan
ilodumu indirdi, şöyle bir baktı, gobeğimin
aşkaydı tabii. Ağzını orama dayadı. O sırada,
çalarımdan tutuyordu, zaten gövdem de
yordum, onu içimde istiyordum. "Hadi,"

Va
ara
bu
ne

ya biz?

lamak, cinsel hazzı artırmak ve gereksiz acı ve hayal kırıklıklarına son vermek için bir dönüm noktası olma iddiasındaydı. Heyecana giden yolu, bütünüyle vajina duvarındaki çekirdek büyüklüğünde bir noktaya daraltırdı. Lakin noktayla birlikte yeni zorluklar da başgösterdi: "Her kadının kendi başına kolayca bulup keşfedebileceği" klitoristen farklı olarak, bir kadının tek başına G noktasını bulması oldukça zordu. Sonuç olarak kitap kadınlara, G noktalarını bulmaya yardım edecek bir başkasına karşı vepyeni bir bağımlılık bahşetti ve çoğumuzun yaşadığımızı bilmediğimiz "acı ve hayal kırıklıklarından" kurtulmamızı sağladı. G noktası kavramı gelişmeye devam ettiyse de, kainattaki cinselliğe ilişkin tüm sorularımı yanıtını barındıran küçük ve bulması güç bir bölge olduğuna dair orijinal imajı, tanıdık bir konuyu, kadın bedeninin erotik bilinmezliğini büyülü bir ifadeyle ortaya koyuyor *G Noktası* gibi kitaplar, özgürleşen kadın cinselliği anlayışının aksine.

ce yaşa
yarısının
ni" belir
yorlar, "
yoluyla
geçerliliğ
bir tanı
şayan ir
aygıtları
tırmacıla
hareli e
kat işlen
bilimsel
ters düş
lı. kabul

İki yı
n başka
sanların
üzerine
mamen

matmu. üst üste orgazm olma gibi- araştırma konularının bütün cinsel yönelimlerden kadınlara uygulanabilir olmasına rağmen, lezbiyenleri dışlıyorlar.

Bazı araştırmacılar da kadınlara cinsel eğilimlerini açıkça sordular ve sonra da lezbiyenleri araştırma dışı bıraktılar. Bunun bir politika olarak uygulandığı araştırmalardan birinde, doktorlar Carol Darling, Kenneth Davidson ve Colleen Conway, sanki yalnızca böyle yapmak istemeleri kararlarını haklı çıkarmaya yetermiş gibi, "cinsel duyarlılığı heteroseksüel bağlamda incelemeyi arzu ettiklerini" açıkladılar (*Cinsel Davranış Arşivi* cilt 19, sayı 1, 1990). Aynı araştırmacılar birlikte yayımladıkları ikinci bir araştırmada da, "araştırma sorularının niteliğini" neden göstererek lezbiyenleri bir kez daha görmezden geldiler. Farklı cinsel davranışa sahip bütün bir kadın altgrubunu araştırma dışı bırakmış olmalarına rağmen, çalışmanın sonucunda şu ifadeye yer

[illegible] elde kuş gibi taşınırken bileğe, sonra omuza oradan da sırta tırmanmış olsalar da. Çıt çıt açılıp kapanan, parmak uçlarının anca girebildiği minyon çantalardan bugünkü çiftcinsiyetli taşı(n)ma araçlarına kadar bütün çantalar tüm zamanların vazgeçilmez "giyimi"dirler.

Benim ilk çantanı da bir "teyze"nin çantasıydı. Kendi teyzemin rafyalarla işli hasır çantası. Kirazlı şapkamla birlikte beni bir küçük hanımefendiye dönüştürüyordu. Ama benim ilk çantamdan daha sıcak duygularla anımsadığın başka çantalar da var: Biri, bir köy düğümünde çektiğim fotoğrafta, kolunda beyaz, vinileks bir çamayla, parmaklarını sessizce şıklatarak, gözleri yerde oynayan gelinin çantası. Belki oğlan tarafı alıp takmıştır koluna, belki içi boştur. Düğünden sonra bileziklerini çıkarıp içine koyacak, kaldıracaktır dolabın içine. En geç eskiyecek ve en kısa ömürlü çanta

...ndireceğimi söylesem de iş-
...kencesinden kurtulamadım
...ımsak kokan bir kamu emek-
...artık.

...ygular içinde çıkıp miting
...amaya başladık. Ancak hâlâ
... bıraktığı yerde otluyordum
... sendikamızı, ilkelerini,
...ürk büyüklerini. Ne Mutlu
... diyen şiarımızı düşündükçe
...gularım kabarıyor, içimden
... birşeyler yapmak geliyordu
...ama, "ne yaptıysak vatan için
...yen önemli şahsiyetler gelin-
...ince'den vazgeçtim.

... saan yaklaşıyordu. Dovizleri-
...uyıp pankartımızla Çağlayan
...ğından ilerliyoruz. Ama orta-
...inslerimizden eser yok. Mora-
...dar bozuk ki... Fekat o da ne!
...s düşünürken değişik boy ve
... akın akın kadın geliyor
...ebiliyor musunuz, binlerce
...e tarihine geçecek bu ilk or-
...dın mitingine "Nemelazım."
... gelmiş. Tarihi bir an yaşıyor-
...h kitaplarının kim bilir ka-
...asında yer alacaktık. Belki de
...astesi bizden "O bir radikal.
...muruyla erkek egemen düzene
... baş kaldırdı" diyerek soz

...ce Hadep li kadın çocuklarıy-
..., analar kaybettikleri kızları-
...leri ellerinde, "Dünya yerin-
...r, erkekler adam olsa" diye
... binlerce ÖDP'li kadın,
...

...kasının başkanlıyım. Ben bu mi...
nasıl katılınam?" demesi takdire...
yandı. Bir ara KESK'li kadınlar ...
kartını, "Kadınız haklıyız kazan...
ğız" ve "Erkek egemen sonuruye ...
dövizlerini bu er
keklerin elinde gö-
runce şoka girdik.
Bir gariplik vardı,
ama bunu henüz
çözememiştik. Yu-
rüyüş kolundaki
tüm oluşumlar ve
partiler karara
uyarken KESK'li
erkeklerin "Abla
n'olur biz bir köşe-
de yururüz" gibi
yaklaşımları yü-
zünden yürüyüş
kolunun gerisine
düşmüştük. Ve mi-
ting kortejine gire
mememin sıkıntısıy-
la dışarıdan destek
veren erkekler.
ÖDP kortejinde yürüyen travest...
adeta hayıflanarak bakıyorlardı.

Bu arada yiğidi oldur hakkın...
mel Samsunlu erkek arkadaşlar o...
davranıyor, tahriklere kapılmadan...
narcıktan bizi izliyorlardı. Fekat...
man zaman sağduyularını yitir...
"Kimseye etmem şikâyet ağlarım...
halime, titrerim mucrim gibi bakt...
istikbalime" şarkısını söylüyorlard...
lerinden biri son bir umitle miting...

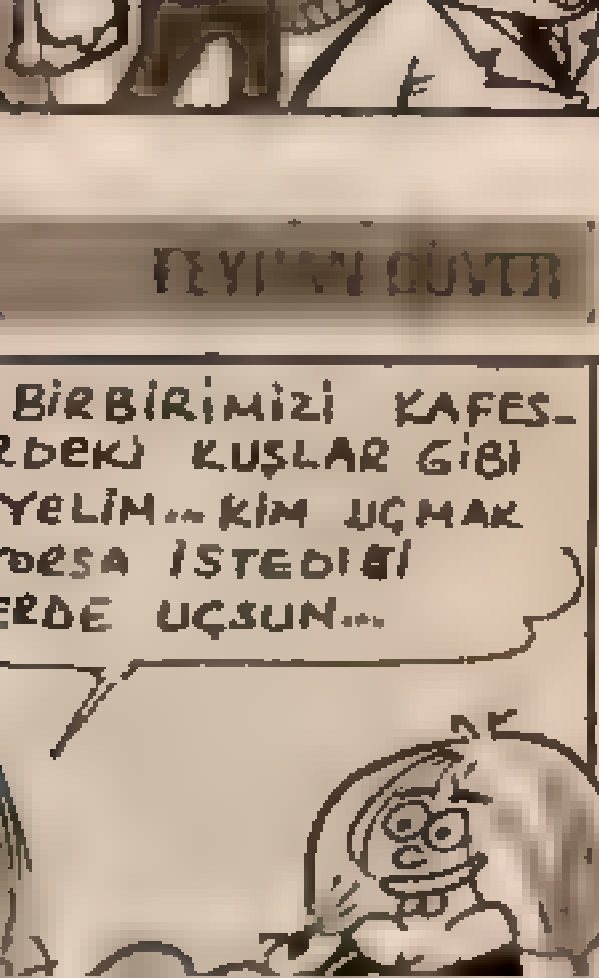

yanda bizi yakınen i
bir bakanlığın bakan
bu kılık kıyafet mese
için yakıcı mı yakıcı. S
ca bakansın. sana n
kombinezonundan; ot
ne olmuş Işılay Hanım
Kadının hem evlenip h
kan olması kolaydı sa
yok, kombinezona da
kacağız. bekârlığa d
ilerde Bütün Kadın
Yaptığından Sorumlu
k... bir maka
ona biz talibiz. ...
keşke hiç olmasaydı
bir kere. Kadınların
kemiği yok ki. Ne icr
ne de beyanatlarında, "
ministleri güç duruma
olmayalım," gibi bir
bir politik sorumlulu
yok...

Biz pirincin taşını
duralım, erkekler ga
Kadınlarla ilgili konula
ları hiç karışmıyor. Fa
olaydan gerekli politi
hemen çıkartmış: "Hu
açık saçık giyinmiş ola
o insana yakışmayan k
dolaşanlar ne? Işılay H

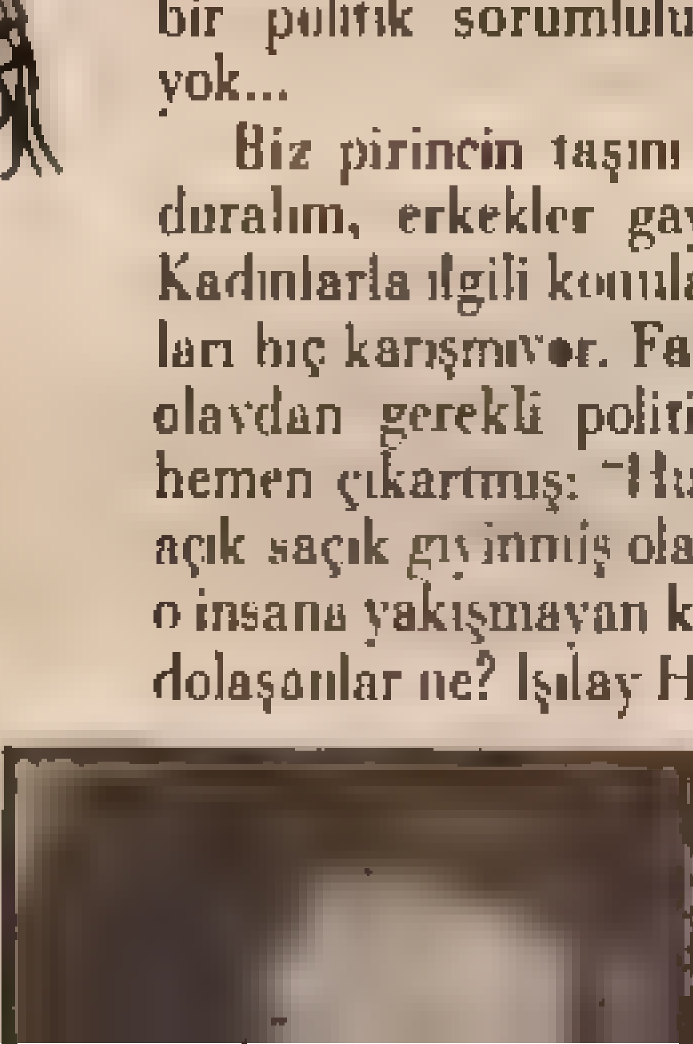

nek, sonra kendine aşık etmek ...e sonunda da bağlılığını sağlamak için cansiperane uğraş dır, o ne istiyorsa onu yap! Neymiş efendim, erkek bir âşık oldu mu, çocuk gibi olur, şefkât ister, ba...er, kadın verici taraf olarak bundlanır, karşılığında göreceği en ödül de kıskanılmak olur, çünkü r böyledir!

anki önceden hissetmiştim ya da ükleyenleri biliyormuşum gibi, en baştan davranış biçimlerini. bilerek yapılmış bir şey değil bu. kimliğimi en baştan reddedip, m olduğunca insan olarak bakher şeye. Zaten sık sık 'erkek gin' derlerdi bana, bu yüzden olsa Kaçan kovalanır misali, siz onğraşmadığınız da, prim vermedi-, onlar sizinle uğraşıyor, siz ilgi bir hale geliyorsunuz. Neresinden un bak, bence aşk bir çeşit savaş her şey bir çeşit savaş zaten. Ve rim vermediğinizde, bu savaşa puanla girmiş oluyorsunuz.

Ben aşk konusunda şartlandırıl lduğumu lise birde farkettim. O kadar her sınıfta bir sevgilim ben, o ne düşünüyor, ne hissedikaları ne düşünür falan diye hiç ım kendi kendine. Ben aşk koa, ilişkimiz konusunda ne hissem, onun da hissettiğinden eminma bir gün aileme şikâyet gitti, erkeklerle gezip tozuyor, ona san diye. Benim için yaşadıkları n

hoburlenmeye, ukalalaşmaya Bu noktada anladım ki, sen ne yap, karşındaki kendine bir p maya çalışıyor. Yani o zama aşk konusunda benim hissetti duygu yoğunluğu, coşku, tutku falandı ve karşımdaki için de aynen öyle sanıyordum ama meğer öyle değilmiş. Ondan sonraki

m. Hak etsen de et-
ünüyorsun. Ne hak-
i eşitlikçiydik? Sanı-
hrilmekten hoşlanı
bana. Ne de olsa on
çok fazla beklenme-
aten onlar. Düşüne-
eri kaciyer ama ka
işkiler üzerine daha
ar. Erkekler de bu-
dınların onları yön-
izin veriyor değiller.
ayuyorlar.
siteye başla lığında,
k hiyerarşik ilişkiler
i bitti. Bu özgür or-
da herhalde erkekler
eşitlikçidir. Aşık ol
dığım erkek sanat-
çıydı ve hiç de ön-
cekilerden daha
eşitlikçi falan de-
ğildi. Kavgaları-
mızda bile
kârlı olan o
oluyordu.

kırmızı alarma geçip, onu uzaklaştırmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Aşk bir yanılsamadır zaten, üf şimdi tekrar âşık olup yine kendini ezdirmemeye çalışacaksın, ne gerek var, otur oturduğun yerde, âşık olmadan da sana keyif veren bir sürü uğraşın var falan diye düşünmeye başlıyorum. Hükmetmemek, hükmedilmemek, hiyerarşi yaratılmasına izin vermemek, kim uğraşacak bütün bunlarla? Zaten en baba aşkın bile iki seneden fazla dayanmayacağına, yıpranıp eskiyeceğine, bu arada beni de bol bol yıpratacağına, alışkanlık halme geleceğine inanıyorum ve muhtemel o adayla hiç görüşmemeyi tercih ediyorum. Öte yandan, ilişkilerimin sadece sonunu anlamlandırdığında hiç bir başlangıç yaşayamayacağımın da farkındayım. Bahar geliyor, hormonal bir gerçeklik, bir ihtiyaç da var ortada ama çok yılmışım. Ne dürtüyor durup dururken seni, ne gerek var âşık olmaya diyorum ama dürten bir şeyler de var işte.

Ayşe: Aşkın hormonal yanının da en az şartlandırma kadar önemli olduğuna inanıyorum ben. Bu hormon meselesi yüzünden aşk ve cinselliğin de ayrılamayacağını düşünüyorsun.

Burçin: Evet ama burada da kadın ve erkek şartlandırılıyor. Örneğin bizim kasabada âşık çiftlerden erkek olanı cinselliğini başka kadınlarla yaşardı. Pırıl pırıl bir aşkı cinsellikle kirletmemek için. Gerçek aşkta cinselliğe yer yok. Sen masumsun ve öyle kalmalısın, sana öyle bakıyorlar. Aslında erkekler de aşk

Kediler bağımsızlığın garantisi olabilir mi?

Sevgili Yeşim, *Pazartesi*'nin Mart sayısında "Kedi Kadınlar" başlıklı yazını keyifle okudum. Sana son on beş yıldır, hep bir, iki veya üç kedisi olan, kedi ilişkisinde hayli deneyimli bir kadın olarak işin farklı bir yönünü aktarmak istiyorum. Yazın pek hoş, hoş da "politik olarak doğru değil", ayrımcı bir bakış açısı hemen gözleniyor. Yazıda hep sağlıklı, enerjik, genç kadınlar ve onlara uygun düşen kedileri tanımlanmış, sanki Holywood filmlerindeyiz. Hani yaşlıların ve hastaların hakları? Onlar dışlanmış. Yazıdaki kediler birer ideal. Gidenler yavaş yavaş sahibelerini yalnızlığa hazırlayarak gidiyor. Sahibeleri de serbest iradeye saygılı ve kedilerinin kendilerini terkine izin veriyor. Durumu ele güne karşı ortak bir kararmış gibi sunuyorlar.

Ben olayın bir başka yönünü, halen başımdan geçmekte olan bir kedi ilişkisi ile somutlayarak aktarmak isterim. Benim on bir yaşındaki yaşlı kedim İbiş yemeği ve gezmeyi seven, bağımsız, hatta arkadaşım Deniz'in deyişi ile bilge bir kişilik. On bir yıllık olmasına rağmen son aylara dek ideal bir ilişkimiz vardı. Ben kah iş gerekçesi ile kalı bunalımdan evden uzaklaşmak istediğimde benim "iş gezilerime" karşı çok anlayışlı ve kalender davranırdı kendileri. Döndüğümde mevsim kızgınlık dönemine denk düşmezse, sevincini belli ederek benin sevindirirdi. Yokluğumda ekmeğini Cihangir'de yıllardır özenle kurduğu diğer (çoğul) sosyal ilişkileri ile çıkarırdı. Aynı şekilde, o eve üç beş gün uğramadığında ben de üzülürdüm ama eşit bir ilişkimiz olduğunu düşünerek dır dır yapmazdım. Erkek egemen düşüncelerle yetiştirilmiş, feminist bir kadın olarak ilişkimizin eşitlikçi, bağımsız ve salt olumlu duygulara dayandığını gururla düşünürdüm. Sevgili Yeşim, senin yazındaki kadınlar gibi, ben de kendimi bağımsız, enerjik, genç ve hep genç kalacak bir kadın olarak tanımlardım.

Gel gör ki, bir gün ansızın yanılgı sona erdi. Benim imajım küt diye değişti. Üç beş ay önce o iştahlı, neşeli ve hayli kilolu İbiş zayıfladı, iğne ipliğe döndü. Neşesi kaçtı. Aslen doktor olan ben, bu durumu üzgün ve vakur bir biçimde karşıladım, onun çaresiz bir hastalığa duçar olduğuna ve yakında öleceğine karar verdim. Bu süre ne denli kısa olursa durum ikimiz için de o denli kolay olacaktı. Ne yapalım, o artık yolcu idi. Dile kolay on bir yıllık bir ilişki ama evde bu günler için edinilmiş iki genç kedi yedekte beni teselli edecekler. Kısacası, duygusal yönden güvencedeyim. (Benzetmek gibi olmasın hani erkekler ikinci eşlerini genç alırlar ya. Aynı mantık. Tek fark kediler bize bakamaz. Kadınlar da bakmakla yükümlüdür ve bakılma beklentisi olursa onların benlik duyguları düşer, ille de bakarak güçlü olacağız.)

Fakat evdeki pazar çarşıya uymadı. İtiraf etmeliyim ki, durum benim beklediğim, hatta planladığım (bilinçaltı filan değil açıkçası umduğum) gibi gelişmedi. Doktor olmama karşın hastalığın adını ancak üç ayda koydum. Tanıması hiç zor olmayan ama ömür boyu itina gerektiren bir hastalık: şeker-diyabet. Ben İbiş'e diyet ve düzenli bir yaşam gerektiğini nasıl anlatacaktım?

Bu arada ötenazinin erdemleri de aklımdan geçmedi değil. Lakin, bu tür bir kararın suçluluğunu kaldıramayacağıma karar verdim. Daha dolaylı bir yoldan paçayı kurtarmayı, onu bol bol yedirip "mutlu bir biçimde" hayatını kısaltma hainliğini de düşündüm. Ama gerçek gerçekti. İnkârı mümkün değil. Olanları kabul etmem gerekti. Hayatımız değişmişti.

İbiş'in beslenme bilinci, diyet kalori kontrol bilgisi yoktu. O artık İnsulin iğnelerine bağımlı bir kedi olmuştu. Ben de onun Insulin yapmaya, diyetim düzenlemeğe bağımlı olmuştum.

Aman allahım, yalnız ve bağımsız bir kadın bir anda sabah sekiz akşam sekiz, iğne saatlerinde evde olmak zorunda idi. Ben sık sık seyahate çıkan, kedisinin gereksinimlerini düzenleyebilen enerjik ben bitmişti. Kırk yıllık bir evlilikte ansızın yaşlı ve bunamış kayınpederimle yaşıyordum sanki. Yeşim'in yazısındaki genç ve enerjik kadınlar sınıfından çıkarılmıştım, açıkçası atılmıştım. Zaten menopozun eli kulağında, son yıllarda çöküntüye de daha kolay girer olmuştum. İbiş birden bire beni kendimle yüzleştirmişti.

Bir ay sonra: Bilmem okurken dertlendiniz mi? Neyse, üzülmeyin. İlişkiler yeniden yapılandırıldı. Kedi dostu Gülsüm başka bir ilaç getirdi. İğneler günde bire indi. İbiş ve ben duruma intibak ettik, keyfimiz hiç fena değil. Yeni Cihangirli Bumin iğnelerde destek olacak. Emektar Fatma devrede. Fatma da bir kadın. Benim seyahate gitmemi engellemek ona çok ağır gelir. O, bu suçluluğu kaldıramaz. Bayramda seyahate çıkmama izin verdi. Zaten İbiş'i çok sever. Bana yol göründü, hele bir gideyim size ne yol hikayeleri yazacağım.

Şahika Yüksel

Kırkında azanı...

Daha kırkıma varmama üç kocaman yıl olmasın karşın, benim sevgili arkadaşlarım -galiba beni yüreklendirmek için- hep bu sözü söylüyorlar.

Yıllardır çeşitli kimselerce -isimleri lazım değil- denetlenmiş benliği otuzlu yaşlarımın sonlarına doğru, özgürlüğüne kavuşup yemyeşil menlerde oraya buraya koşan kısraklar gibi adeta... Tabii ki bu duygu ne gökten zembille indi. ne de ilahi bir mucizeyle oluştu. Her zaman duygyu taşıyordum ama ortaya çıkartmam ve görebilmem olduk uzun zaman aldı. Yüreğimde ve beynimde uyuttuğum şeytanım beni yaşlarda sürekli dürtmeye başladı. Mini etekler, allı güllü fistanlar, zi di pantolonlar giymem de hep bu yaşa rastladı. Ama onaylanmaya, netlenmeye ve kısıtlanmalara alışmış olan ben, bütün bunları yok edeb meyi demeyeyim de en aza indirebilmek için çok uğraşlar verdim, ç acılar çektim, hâlâ da yaşamaya devam ediyorum.

Gördüm ki sadece kendim için yapmak istediğim ne çok şey var. A yaygın görüşe rağmen asla bir gecikmişlik duygusu yaşamıyorum. Bir miş isteklerim var ve kendimi oldukça iştahlı hissediyorum.

Yaşamım boyunca benimle birazcık bağlantılı herkesin istediğ yapmaya çalışıp, kendimi hiç mi hiç önemsememişim. Onların mutlu ğunun kendi mutluluğum olduğuna inanmışım, inandırılmışım.

İşe hiç gereği ve zamanı değilken pembe bir bisiklet almakla baş dım. Binmeyi bilmiyordum ama hiç önemli değildi. Uzunca bir süre ha ranlıkla izledim. Yakınlarımın ve beni düşünen arkadaşlarımın "Düş bir yerini kırarsan bu yaştan sonra zor iyileşir," sözlerine fazla takıln dan kendime sadece çocuklardan oluşan bir bisiklet grubu kurdum. süre sonra hep hayal ettiğim gibi, rüzgârda saçlarımı savurarak sürüy dum bisikletimi.

Sanki benim için bir dönüm noktasıydı pembe bisiklet. Bu başar beni kamçıladı. Gerisi çorap söküğü gibi gelmeye başlamıştı. Daha ön bir biçimde başlayıp kendi isteklerimden daha önemli işler yüzünden mamlayamadığım, ertelediğim isteklerimi teker teker gerçekleştirme başladım. Son olarak kendimi saz kurslarında buluverdim. Daha ön yaptıklarıma ahşan arkadaşlarım ve çevremdekiler yeniden konuşma başladılar. Bu yaştan sonra sanatçı mı olacaktım? Kırkından sonra ş çalmak da neyin nesiydi? Bense tüm bu teranelere gülüp geçerken y projelerimi anlatıyordum.

Etrafım sürekli yaşlanıyorsun diyen ya da ima eden kişilerle çev durumda. Yaşımı ve yaşlanmaya başladığımı anımsatmaya o kadar h vesliler ki, kazara bir tarafımın ağrıdığını söylemeye korkuyorum.

Ah şu yaş takıntımız beni öldürüyor. Neden kendi kendimizi sını yoruz. Yaşımıza uygun görülen giysileri hatta renkleri seçip, davranış rımızı da uygun görülen şekle sokmaya çabalıyoruz. Yüz metreyi bilm kaç saniyenin altında koşmak gibi bir iddiam yok ama neden istediğ ve yapabileceğim her şeyi denemeyeyim. Bütün bunları yaparken hay tımın hiç de kolay olmadığım söylemeliyim. İşim çok yoğun ve yoru Hafta sonları da dahil sürekli çalışmak zorundayım. Ama bütün bun ra rağmen bu yoğunluk beni yormuyor. Tersine arkadaşlarımın çoğun dudak büktükleri isteklerimi yerine getirirken daha da besleniyor canlanıyorum. Eee, hiç de gecikmiş sayılmayız, ne dersiniz?

Nurhayat, Anka

Annemsiz çay saati düşünülemez

Kavgalar, gözyaşları, pazar günü yakılan banyo sobası, yıkanmış çamaşır kokusu, ödevlerimi yetiştirememin kalbimi boğan sıkıntısı değil, arada bir yaşadığımız çay saatleriydi annemin evini ev yapan.

Kardeşim geldi İstanbul'dan. Ne zamandır görmemiştim. Nasıl sevindim. Gece uykudan ağırlaşan göz kapaklarımıza inat uzattığımız bir sohbetin orta yerinde, "Abla," dedi. "Annemin çay saatlerini hatırlıyor musun?"

Aklıma nedense reçelli ekmek ve süt geldi. İkisinden de nefret ederdim. Ama annemin çay saatlerinden asla. Bu saatlerden hiçbirinde reçelli ekmek ve süt ilişkisiyle karşılaşmamıştım çok şükür.

Eğer annemin keyfi yerindeyse, dışarda yağmur varsa (Eskişehir'in yağmuru da, soğuğu kadar ünlüdür) ve biz ödevlerimizi yapmışsak... Annemin bütün işleri bitmişse... İki yaş küçük kardeşim Ayşegül'le kavga etmemişsek, yani yüzümde tırmık izleri, ellerimde onun saçları yoksa... en ufağımız Gülten uyuyorsa ya da en azından ağlamıyorsa... mutfaktan gelen dayanılmaz vanilyalı şekerli kokuyu duyardık.

Mutfak kapısından başımızı uzatıp sorardık anneme "Nazan'ı da çağıralım mı?"

Annem hiç "Havır," demedi bu soruya ama nedense "Evet"i duyunca sevinir, iki ev öteye koşturururduk.

Yağmurun ve çaydanlık sesinin verdiği huzurdu sanırım bizi her zamanki gürültümüzden vazgeçiren. Toprağın ıslandığı zamanki neşesi; yani kokusu kekin, çayın ve en önemlisi annemin evinin kokusu. Bir de elimizdeki sıcaklık. O zamanlar ben bu yüzden sanıyordum, ama değildi. Değişikti. Masa başından ya da daha keyiflisi, yer sofrasından. Onun başında hep birlikte oturuşumuzdan, sessizlikten. Bütün bunların hepsinden, bir de kendimizden. Huzur demekti bu benim için, ev bu demekti. Kavgalar, gözyaşları, pazar günü yakılan banyo sobası, yıkanmış çamaşır kokusu, pazartesiye ödevlerimi yetiştirememin kalbimi boğan sıkıntısı değil, arada bir yaşadığımız çay saatleriydi annemin evini ev yapan.

Bazen babam da katılırdı çay saatlerine. Bir gün önce eve gelmeyişine bedel aldığı izni kullanmış olurdu. Babamın "uçuşa kalması" bu yüzden geçirelecek bir çay saati müjdesiydi bize.

Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

Sonra biz büyüdük, kentler iyice küçüldü. Yaşadığımız evler, gezdiğimiz sokaklar küçüldü. Evlere sığamadık, taşra kentlerinin sokaklarına da. Evden uzakta olduğumuz zamanlarda yeni güzellikler bulduk. Annemin işleri azaldı böylece, çay saatleri için vakti çoğaldı. Ama bizim için eski tadı yoktu çay saatlerinin. Çocuk değildik, dışarda kocaman bir dünya bizi bekliyordu. Keşfedilmemiş, el değmemiş. Kekin yerini dışarda yediğimiz hamburger alana kadardı annemin çay saatlerinin ömrü.

Şimdi aradan çok zaman geçti. Ben çok yakında otuz yaşıma giriyorum. Yılda en fazla birkaç kez birleşiyoruz çay saatlerinde. Bu kez herkes herkesi anlıyor artık. Ailenin bir araya gelmesi her zaman ele geçen bir olanak değil, bir şans ve bu şansı iyi değerlendirmek gerek.

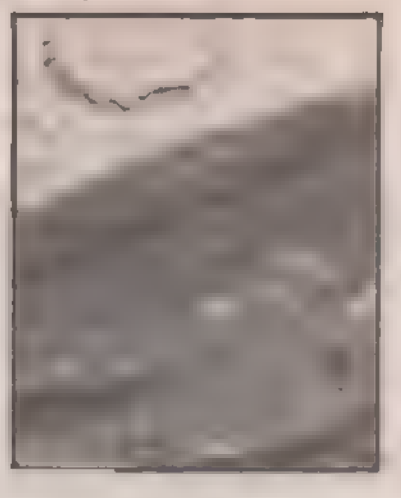

Bir sürü yıl aşmışız, yollarımız ayrılmış. Her kardeş kendini başka türlü tanımlıyor artık. Babamla giriştiğimiz vatan hainliğimi konu alan tartışmalar bitmiş. Beni görünce asi kızı değil, onu ne kadar özlediği geliyor aklına. Ben annemin margarinin de haklı olabileceğini anladım. Ama aramızda bir kuşak bulunan en küçük kardeşimin, Gülten'in de haklı olduğunu biliyorum, o kadar da büyümedim.

Anlayacağınız çay saatlerinin öyküsü hepinizin bildiği şekilde bitti. çoğunuzun yaşadığı bir büyüme öyküsüydü anlattığım.

Arzu Yazıcı

Evli erkeğe âşık olunca

Birdenbire oldu herşey. Şairin söylediği gibi. Adını koymaya cesaret edemediğim bir duygu devinimi yaşıyordum. Aşıktım. Uzun, çok uuzun yıllar olmuştu bu duyguyu yaşamayalı. Yabancılaştım aşka. Özlemiştim aşkı. Biraz klasik olacak ama tam bir vurgundu yaşadığım. Aşık olduğum erkek evliydi. Hem de birkaç aylık evli. Tüm şanssızlığım onunla birkaç ay öncesinde tanışamamam ya da henüz çiçeği burnunda evli bir erkek olmasıydı galiba.

Bir arkadaşım bana evli bir erkekle birlikte olmaya başladığını söylediğinde nasıl da şiddetli karşı çıkmıştım ona. Tek çıkış noktam da aldatılan kadın durumunda olan karısıydı üstelik. Ve aynı haltı ben yiyordum. Aklını yitirmek böyle birşey olsa gerekti herhalde. O kadını da düşündüm kendi ilişkimde. Düşündüm ve kaçtım. "Tek başına yeterli değil" dedim. Tanrım o ne muhteşem ve aynı zamanda acılı bir sevdaydı. İç dünyam darmadağın olmuş, ben ben olmaktan çıkmıştım. Tüm ilkelerim ayaklar altındaydı. Ve üstelik öylesine erkek egemen kodlamalarla yüklü bir adam. Bir tek şu avantajım vardı. Kendilerine devrimci ya da entelektüel diyen -ki her iki erkek tipi de hayatıma girmişti- erkeklerden daha dürüst davranmasıydı. Tam da bu noktada kadın kimliğimin özgürlüğü konusunda kendimi daha dolaysız daha net ifade ediyordum. O da daha açık, daha oyunsuz bir biçimde beni algılıyordu.

Biliyordum. Çevremde şahit olduğum birkaç arkadaşımın evli erkeklerle olan ilişkileri türlü rezilliklerle bitmişti. Korkunç bir biçimde aşağılanmışlardı. Evli erkeklerle beraber olan kadının toplumsal baskı ve aşağılanmaları ve onlarla cengaverce savaşmayı göze alarak girdikleri ilişkilerin sonucu buydu. Herşeyi teorik ve pratik olarak algılıyor ama bu algılamayı kendi özelime geçiremiyordum.

İlişkimizde herşeyimiz sınırlıydı. Zamanımız, sohbetlerimiz, paylaşımlarımız, sevişmelerimiz... Dayanamıyordum. O da dayanamıyordu. Bir tercih yapmak zorunda hissetti kendini. Ve onu tercih etti. Tek avuntum ilişkinin saygılı bir biçimde bitmesiydi. Avuntulara ihtiyacım vardı çünkü...

Rumuz Küçükhanım

Olmadı baştan... Aaa... La...

Bir yağ reklamı var. Durup dururken sinirlerimi bozuyor. Aralarında epeyce yaş farkı olan iki kardeş; büyüğü kız, küçüğü erkek... Oğlan çocuk ablasıyla mutfakta, abla kurabiye yapacak, oğlan yağı vermiyor. Kızcağız çekiştirirken ikna etmeye çalışıyor. Ama oğlan tam babasının oğlu. Ablasının arkadaşının geleceğini duyunca yağı veriyor. Abla kurabiyeleri yapıyor. Arkadaşı da geliyor. Oğlan yine yanlarında. Bu kez kızlara şarkı söyletiyor, kurabiye-tabağını gaspederek şarkıyı tekrar ettiriyor. Ah oğlan çocuk ah sen benim oğlum olacaktın... Hoş zaten ablan da benim kızım olsa, sen zor öyle "erkek" numaraları çekerdin. Ha unutmadan, bu reklamı annemle seyredince daha bir sinirlerim bozuluyor. "Bayılıyorum şu oğlana," demiyor mu, elim ayağım titriyor..

Hümayun, Ankara

"Eğer biz gerçekten feministsek..."

İlk Kırgınlıklar

I. Rapor'un hemen ardından, yani grubun ilk toplantısından önce Stella Paris'e döner. Kitap dizisine Paris'ten katkıda bulunmak üzere Şirin'le anlaşmışlardır. Ancak Şirin'e yazdığı mektuplardaki çalışmayla ilgili soruları ve üslubu grup ile Stella arasında gerginliğe yol açar ve tartışmalara neden olur. Bu gerginliğin ana teması çalışma tarzı, liderlik, hiyerarşi gibi konular çevresinde toplanır.[1] Grubun ilk toplantılarından birinin "öze ilişkin" gündem maddesi "çeviri grubu nasıl, hangi yöntemle, hangi ilkelere göre çalışmalı"dır.[2] Stella'nın Şirin'e yazdığı ilk mektubun[3] çalışmayla ilgili bölümlerini Şirin'in toplantıda okumasıyla başlayan tartışma sonuçta, bu alanda derinlemesine bir tahlile yol açmasa da, Türkiye'deki feminist hareketin daha sonraları benimseyeceği anarşizan özellikler içeren kendine özgü kollektif yapı biçimlerinin ilk temel taşlarının atılmasına yol açar. Şirin'in 2 Şubat 1982 tarihli, çeviri grubunun toplantısından hemen sonra Stella'ya yazdığı cevap bir bakıma çalışmaların ve bu tartışmaların özeti gibidir.[4] Burada, Stella'nın Şirin'i ve dolayısıyla grubu "Neden oyalanıyorsun? Neden acele etmiyorsunuz?" gibi sorularla sorguladığı ilk mektubuna Şirin'in ılımlı yaklaşımı izlenir.[5] Stella'ya çalışmalarla ilgili bilgi verdikten sonra konuya gelir: Çeviri grubunun gündeminde aynı gün "..nasıl, hangi yöntemle, hangi ilkelere göre çalışmalı" maddesi vardır. Tam da bu nedenle Stella'nın mektubu okunur ve tartışılır. Şirin ve Şule, Stella'nın mektuptaki tutumuna ilişkin daha çok "motivasyon farklılığına" vurgu yaparlarken Yaprak hiyerarşi ve alt-üst ilişkisi gibi konuları gündeme getirir. Şirin Stella'ya cevaben yazdığı mektubunda bu toplantıyı anlatır. Tartışmalarda "...herkesin kişiliğine ve kişisel sesine olan sonsuz saygıya rağmen, bana ve bizlere yönelen eleştirileri, grubun şimdilik biraz ağır" bulduğunu ve Şule'nin "bu tonda ve bu kadar çok şeyi bizden bekleyen bir uyarı, uyarıcı değil, sindirici, caydırıcı olabilir" yorumunu aktarır. Ve bu konuda inandığı prensipleri ve grubun eğilimini sıralar:

"...eğer biz gerçekten feministsek, yani zorunlu olarak demokrat olmalıysak, bu nedenle liderlik-hiverarşi kalıplarını, uzmanlaşma-işbölümü-hiyerarşi kalıplarını yıkmayı, piyasa-etkinlik adına, herkesin her konuda ne düşünduğünü ifade etmesi kuralından ödün vermemeyi içtenlikle benimsiyorsak... ki benimsiyoruz. Feminizm, içinde yaşadığımız toplumların bütün anti-demokratik ilişkilerinin çözümü değildir, ama bunca yılın deney ve kafa yormasından sonra artık çok iyi bilinen örgütsel ve yapısal hataları da özümseyemez. Buradan, bazı sorularının cevapları ortaya çıkıyor. Henüz yeni bir örgüt modeli kuramadık. Belki de bu zor, ama hiç değilse neyi reddettiğimizi biliyoruz. Lideri yadsıyoruz, bilgi tekelini, uzmanlaşmayı, etkinlik-uğruna etkinliği yadsıyoruz. Gündem, her toplantı öncesinde, ortak olarak belirleniyor; gündem belirleme adına konu sınırlandırmayı reddediyoruz. Oturumlar başkansız yürüyor. Başkana şimdiye dek gerek duymadık. Grubun bu büyüklüğünde, gereksiz formalite ve "bürokrasi" üretmeyi reddediyoruz."[6]

Demek ki çeviri grubunda "çok iyi bilinen örgütsel hataları"[7] tekrarlamama eğilimi ağır basıyordu. Nasıl örgütlenileceği konusunda açık bir modele sahip olmamakla birlikte "ne yapmayacağımızı" iyi biliyorduk. Olumsuzlama yöntemiyle bulunan bir yapı modeli: Liderlik yok, işbölümü yok, uzmanlaşma yok, bilgi tekeli yok, yönetici yok, herkes her işten sorumlu...

Aynı günlerde, 5 Şubat 1982'de Yaprak Stella'ya, daha sonraları epey tartışılacak olan; ve Stella'nın "grupta okunması için geri gönderdiği" mektubu yazar. Yaprak mektubunda Şirin'inkine benzer düşünceleri anlatır:

" Şirin'e yazdığın iki mektubu birlikte okuduk. Ben hemen ilk mektubun girişine karşı çıktım. Bir ast-üst ilişkisi havası vardı. "Neden yapmadın, Neden oyalanıyorsun?" vs.

...Grubun önem verdiği ilkeler şunlar: Feminizmin ideolojik temelim oluşturmak (tabii bunu biz yaratmayacağız ancak Türkiye'ye özgü feminizmin yaratılmasına katkımız olabilir). Bunun için çeviriye önem veriyoruz. Hemen *Women's Estate*'i bölüşüp başladık. Ama bu yeterli değil. Hepimizin bu alanda çok çalışması gerekiyor. Ama önce bu düşünce bir yaygınlaşsın, ben çoğalacağımız kanısındayım. Zaten şimdiden gruba girmek isteyenler var.

Ben feminist hareketin önderliği reddedeceği kanısındayım. Öz-disipline dayanan bir çalışmanın, kollektifin çok şey başaracağı kanısındayım.

...Hiyerarşiye, bürokrasiye ve yöneticiliğe hayır diyoruz. Ancak bu konuda hiç tecrübemiz yok.

...Biz burada 5-6 kadın bir kollektif oluşturduk ve iddialıyız. Bize çeviri grubu gibi bakmazsan iyi olur. Çünkü bu, bu-

> Yapı, yapısızlık, liderlik ve üslup sorunları le nasıl örgütleneceğimiz, ne tarzda ça ışacağımı soruları 80 sonrası feminist harekette başından beri süreg den b r tartışma. Bu ya ıda bu tartışmaların başladığı ilk dönemi anlatmaya çalışacağım.

rada herkes tarafından reddedildi.

...birlikte yola çıkıyoruz ve Türkiye'de ilk kez gerçek anlamda bir feminist hareket oluşturmak amacımız..

...Çeviriyle başladığımız ilk ortak çalışma nasıl olduğumuzu, nelere ihtiyacımız olduğunu gösterecek ve birbirimizi daha iyi tanıyacağız sanırım. Şimdilik bu kadar. Yine yazarın. Sevgiler, Yaprak"[8]

Yaprağın mektubu ve Şirin'in ikinci mektubu, Stella'nın kırgınlık hissetmesine ve savunulan düşünceleri dine bir "saldırı" olarak değerlemesine neden olacaktır. Bugünde mektuplara baktığında, Stella'nı tartışmanın merkezinde lidersizli hiyerarşi kalıplarının kırılması özl nin, düşünun yattığını tartışmala ve gruptan uzakta olduğu için ve " ba farklı baktığı" için göremed duşunuyorum. Çeviri grubu olara raktığı grup büyük bir aşama ya önüne feminist bir hareket oluştu hedefini koymuştur. Stella'nın gü mi ise tamamen farklıdır. O, bıra yerden, dizinin Mustafa Kemal Ağ lu'nun[9] koyduğu tarih sınırına uymayacağı sorunuyla uğraşmakt Sanki "3 bin km. uzaklıktan" gr havasını teneffüs edemiyor gib Ancak kırılan yalnızca Stella değ Şirin de kırgındır. Çünkü ilk me bunda Stella'ya kendini anlatırken "bilim kadını" olarak "başa güres yeceğini", "lider" olmayacağını mıştır:

"Sevgili Stella, bir davaya baş dun mu, haftanın bir günü değil, g si ve gündüzüyle ve en hammalca rinden en 'sofistike' kabul edile dek hepsinin içinde, ama tüm mo- ve buradan kaynaklanan yürekli çalışmak gerekiyor...

...Ama kesinlikle seni temin et isterim ki yapmadığım, çünkü dü sel ve emosyonel düzeylerde y bulduğum şey, 'bilim kadını' kiml le başa güreşmek... lider olmak... Böyle bir tehlike belirdiği an, ko'dan istifa etmek ve belki Kalk inzivaya çekilmek benim için bell iyi değil, ama tek düşünülebilir çö olacaktır.

Sevgiyle, son paragrafların duygusal gibi gelebilecek söylemini bağışla, çok yorgunum.... Şirin"[10]

Bütün bunlara cevaben Stella "otorite mevkiinden konuşuyorsun" diye yazınca Şirin yine önceki uslubunu bozmadan, Stella'yı ikna etmek üzere şu satırları yazar:

"Sadece bu mektubundaki bir noktayı, eğer eleştiri ise öyle almak, eğer bir kuşku ise, kendimi çok açıkça tartarak hemen yanıtlamak istiyorum. "Otorite" mevkiinden konuşmak! Bu, tüm inançlarıma ve varlığıma ters düşer. Yaşamımda ilk kez bu eleştiriyle karşılaştım! Eğer farketmeden bu tür eğilimler taşıyorsam, kıyasıya eleştirilmem gerek...

...Kadın hareketleri içinde bulunmanın en insana yaşam gücü veren yanı da, bu hareketlerde klasik örgüt yapıları- bürokrasi, iktidar ilişkilerini aşmanın mümkün görünmesi; kendi halinde -küçük grup olarak geliştiğindedemokratik eğilimleri zaten taşıması. Bu nedenle, bu söylenen, hem inançlarıma, hem umutlarıma hem de sanırım buradaki gerçek, somut, fiili işleyişe ters düşen bir endişe ve kuşku. Hatta denebilir ki, bazı kararların yavaş alınması, kararların hepsinin ortaklaşa alınmasına çaba göstermekten geliyor, ve dediğin gibi demokrasi zor ve maliyetli bir biçim olduğu için de demokrasi uğruna etkinlik feda ediliyor. Bilinçli şekilde!"[11]

Stella'nın üçüncü mektubu Şirin'e daha da sert gelir ve sonunda Stella'ya "Diyalogu kesiyorum, bağışla" diyen ve dizinin sorumluluğundan çekilmeyi düşündüğünü açıklayan kısa ve son mektubunu yazar. "Diziyi 'yönetecek' bir başka profesyonelle anlaşılması" sözleri sanki, gerek Mustafa Kemal'e gerekse Stella'ya bir imadır: "Bu, ben değilim!" Ayrıca grubu, bu kez Stella'ya karşı savunur: "Grup vardır ve gelişecektir". Şimdi mektubun bu bölümlerini alıntılayalım:

"... Ne var ki, bu güne kadarki 'divalog'umuz, bu tartışmayı sürdürmenin, bu tıkanıklıkları aşmaya yarayabileceği kanısını vermiyor bana. Diyalogu kesiyorum, bağışla...

...Bugün de zaten, Mustafa Kemal Ağaoğlu'yla yaptığımız bir tartışmada kendisine de, verili koşullar altında, çıkarmak istediği kadın dizisinin selameti açısından, benim yerime, diziyi 'yönetecek' bir başka profesyonelle anlaşmasının daha iyi olacağı kanısında olduğumu söyledim. Belki de benim aradan çekilmem, herkes için en iyi çözüm olur

...Grubun çalışmalarıyla ilgili olarak, eğer dünkü mektubu almamış olsaydım, sana uzun, ayrıntılı bilgi verecektim. Ancak son durumda, gerek çeviri grubu, gerekse dün öğleden sonra çağrımıza yanıt veren yirmiiki kadınla yapılan toplantı[12] konusunda, sana güven verebilen bir başka grup üyesi arkadaşından bilgi almanın daha yerinde olduğunu düşünüyorum. Zaten grubun en temel ilkesi, herkesin herşeyden sorumlu olması. Bu bilgileri sana hem daha doğru şekilde aktarabilirler, hem de yeni kırgınlıklara yol açmazlar... Bence grup vardır, gelişecek, büyüyecektir. Bu nedenle de demin de söylediğim gibi, herhalde, gerek grup, gerek dizi, gerek hareket, gerekse insan ilişkileri açısından benim devreden çıkmam en hayırlısı olacak.

Neden olduğum üzüntü ve kırgınlıklar yüzünden, yeniden özür dilerim. Selam ve sevgiyle, Şirin."[13]

Feminist hareketteki, daha sonra sürekli tekrarlanacak olan kırgınlıkların ilki bu şekilde yaşanır. Ancak grubun çalışmaları aynı hızla devam eder.

Lidersiz, Kaotik Yapılar...

Feministler arasında yaşanan ilk kırgınlığın lidersizlik, hiyerarşi etrafında belirmesi bana çok da tesadüfi gelmiyor. Yapı, yapısızlık, lidersizlik ve üslup sorunları ile nasıl örgütleneceğimiz, ne tarzda çalışacağımız soruları 80 sonrası feminist harekette başından beri süregiden bir tartışma. Türkiye'deki ikinci dalga feminizmin ilk günlerinde feministlerin oldukça yoğun bir biçimde "nasıl örgütleneceğiz, nasıl çalışacağız" sorularına yanıt aradıkları, varolan örgütlenme deneyimlerinin olumsuzlanması yöntemiyle kendine özgü bir yapı-çalışma-işleyiş-bir araya geliş tarzı oluşturduklarını görüyoruz. Şule Aytaç (Torun) değerlendirme toplantısında o günlerdeki tarzımızı şöyle tanımlıyor:

"Hepimizin hiyerarşiye itirazı vardı. Küçük grupta hiyerarşi söz konusu değildi. Herkes yaratıcıydı ve eşitti... Dünya feminizmi de lidersiz, hiyerarşik olmayan, eşitlikçi, anarşist, kaotik yapılarla çalışıyordu. Her kafadan bir sesin çıktığı kadınlar... Biz bilinç yükseltme yapmasaydık bütün bunları anlayamaz ve uygulayamazdık"[14]

Bu tarz daha sonraları, kimilerince "yapısızlık" olarak adlandırılacak, karşı çıkılacak ve günümüze kadar süren yapı-yapısızlık tartışması böylece başlayacaktır. Ancak yukardaki model değişiklikler göstermekle birlikte, hareketin daha sonraki yıllarında da benimsenecektir.

İlk Feminist Manifesto

Mart ayına gelindiğinde dizinin verilen zaman sınırına uymadığı gerekçesiyle Yazko ile grup arasında ortaya çıkan anlaşmazlık sonucunda 3 Mart 1982 tarihli ve İz Kalsın[15] sergisinde, Nükhet Sirman'ın "İlk Feminist Manifesto" olarak adlandıracağı Yazko'ya 'Kadın Dizisi' Grubundan Öneri Metni ortaya çıkar. Artık Yazko'ya "rapor" değil "öneri metni" sunulmaktadır. Bu metin gerçekte Yazko'ya "feminist bir kadın dizisini oluşturmak ve bunu hakkıyla yapmak için en az altı aylık bir zaman dilimine ihtiyacımız var" demek için yazılmıştır. Metin altı imzalıdır: Gül İnal, Gülnur Savran, Şirin Tekeli, Feraye Tınç, Şule Torun ve Yaprak Zihnioğlu. Feminist perspektif burada ilk kez açık seçik bir biçimde dile getirilmiştir. Bu perspektifin açıklanmasında, örgütlenme tarzı önemli bir yer tutar. Bu tarz, yukarda sergilenen tutumun biraz daha geliştirilmiş biçiminden başka bir şey değildir. İşte feminizm!

"1/ Kadın dizisini yayınlamak için bizim gerekli gördüğümüz feminist perspektif henüz Türkiye özelinde oluşturulamamıştır. (Burada edebiyat, çeviri felsefe dizileriyle karşılaştırma yapılır) ...diğer diziler bir gelenek ve tarihe dayanmaktadır. Dünyada yeni yaygınlaşmakta olan feminizm Türkiye'de hemen hiç bilinmediğinden bu ülkede bir tarih ve geleneği yoktur; hatta Türkçe kavramlar dahi oluşmamıştır. Bu karşılaştırmadan da anlaşılacağı gibi, diğer konularda yayın hayatı varolan bir temel üzerinde yükselebilirken, feminizm kendi içeriği ve konularını da Türkiye bağlamında sıfırdan üretmek zorundadır. Bu da tabii ki herşeyden önce bir kadro sorunudur. Bu konuda 'Kadın Dizisi' başlığı altında iddialı bir yayını sürdürebilmek için, bizlerin bu gelenek ve tarihin oluşturulması sürecini başlatmayı ve kadroları oluşturmayı da üstlenmemiz gerekmektedir, bu durumda. Her iki konu da birer süreç sorunudur.

2/ Tam olarak bilinmediği halde Feminizm Türkiye'de siyasal saldırı hedefi olmuştur. Bu da bu tür bir dizinin çok iyi hazırlanarak, sağlam bir temel oluşturması gereğini getirir. Ön hazırlık sürecinin ne denli gerekli olduğunun bir başka kanıtı da budur.

3/ Dünyada etkin olan ve bizim de büyük ölçüde benimsediğimiz feminist perspektife göre:

a. Feminizm herşeyden önce, varolan tüm rejimler altındaki ataerkil düzene karşıdır;

b. Kadınların bu düzen içinde, yalnız kadın olmaktan doğan özgül sorunları olduğuna inanır;

c. Bu düzenin getirdiği sorunların çözülmesini öncelikle kadınların kendilerinin yüklenmesi gereğini vurgular.

d. Kadınlar, karşı oldukları bu (ataerkil) düzenin kadınlar aleyhine değerlerini, ilişkilerini, kurumlarını ve örgütlenme biçimlerini yadsırken, bunları kendi çalışmalarında yeniden-üretmemenin gereğine de inanırlar. Yani feminist kadınlar, liderliğe, tam anlamıyla profesyonelliğe, uzmanlaşmaya yönelik işbölümüne, hiyerarşiye, etkinlik adına demokrasiden vazgeçmeye, ille de bir 'erkek' kişi veya grubun egemenliği altına girerek çalışmalarını sürdürmeye karşıdırlar.

e. Feminizm perspektifinden yola çıkıp, bir kadın dizisi yayınlarken, biz kadınlar, karşı olduğumuz bu değer ve biçimleri yeniden üretmemeye kararlıyız....."[16]

Çeviri grubunun toplanmaya başladığı ilk günlerden (Aralık 1981) itibaren feminizmin ve ilk feminist grubun siyasal saldırı hedefi oluşunun, yukardaki metinin satır aralarında okunduğu üzere, "bu diziyi daha iyi kotarmalıyız" fikrinin grupta güçlenmesinde etken olduğunu hatırlıyorum.. Yazının bundan sonraki bölümünde o günlerde, solcu erkek yazarların, gazetecilerin başlattığı, aydınların toplumsal histerisine dönüşen, feminizme ve feministlere "saldırıları" ve Kadın Sorunları Sempozyumu'nu nasıl yaşadığımızı anlatmayı deneyeceğim.

(Devam edecek)

Yaprak Zihnioğlu

(1) Bu tema Şirin açısından lidersizlik vb dir Stella açısından ise kendisine sorulmadan ve izin alınmadan Şirin'e yazdığı mektubunun Şirin tarafından gruba okunmasından kaynaklanır Bugünden baktığımda ben, Stella nın "gruba açılmaktaki" bu denli direnişinin ve ısrarlığının altında yatan nedenin yalnızca bir izin meselesi olmadığını düşünüyorum. Bana, Stella'nın duygusal tepkisi, grubu değil de Şirin'i "tanımakta" odaklanıyor gibi gözüküyor. Gruptaki gelişmelere ve tartışmalara, uzakta oluşu nedeniyle katılamaması sonucu, grupta o günlerin tartışma konuları olan "demokratik merkeziyetçilik, Leninist parti anlayışı, sosyalist solun örgütlenme konusundaki yanlışları" ve bunların eleştirisinden de uzak kalır Bu nedenlerle mektuplarında sanki, Şirin e "dizi sorumlusu" olarak bakmayı ve yalnızca onu muhatap almayı surdurmektedir.

(2) Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya mektup, 2 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi

(3) Bu mektup İz Kalsın Sergisinde sunulduğu halde Feminist Hareket Arşivi olarak adlandırdığımız arşivde yer almıyor. Bu nedenle mektubun içeriği üzerinde bazı aktarmalar dışında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Eldeki belgeler bu günlerde Stella'nın Şirin'e üç, Şirin'in ise ıkı mektup yazdığını gosteriyor Ayrıca ilgilenenlere not: Feminist Hareket Arşivi büyük olçüde Stella Ovadia'nın hazırladığı İz Kalsın Sergisi için aylarca uğraşarak topladığı belgelerden oluşuyor ve *Pazartesi* dergisinde ayrı bir bolümde saklanıyor

(4) Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya mektup, 2

Şubat 1982. Feminist Hareket Arşivi. Bu mektupta aynı zamanda hazırlanılan kadın seminerine ilişkin Ankara'dan izin alma vb. sorunlara da değinilir. Satır araları dönemin sıkıyönetim havasını çok iyi yansıtır: "Semineri sıkıyönetim nedeniyle yapabilir miyiz, şüpheli"... "Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun Ankara'ya izin için gittiği ve belki de izin alınamayacağı ihtimali.." Giselle Halimi'nin de konuk olarak katıldığı "Kadın Sorunları Semineri" 20-21 Nisan 1982 tarihinde gerçekleştirilir. İkinci günkü tartışmalar sıkıyönetimin ve polisin semineri durduracağı haberi geldiği için kısa kesilir.

(5) Önceleri Stella'nın tutumunu "motivasyon farklılığı" olarak değerlendiren Şirin, Stella'ya yazdığı ikinci mektubunda ikisi arasındaki anlaşmazlığın "gruba bakıştaki farklılıktan" kaynaklandığını belirtir. Bkz. Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya Mektup, 26 Şubat 1982. Feminist Hareket Arşivi.

(6) Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya mektup, 2 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi

(7) Burada sosyalist solun hataları kastediliyor.

(8) Yaprak Zihnioğlu'ndan Stella Ovadia'ya mektup, 5 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi. Bu mektubun aşağıdaki bölümleri, orijinal haliyle İz Kalsın Sergisinin afişinde kullanıldı. Bugünden baktığımızda bu mektubun, benim tam da sol usluptan feminist üsluba geçiş dönemimi yansıttığını söyleyebilirim. Yer yer ılımlı, yer yer aşırı politik çıkışları olan bir üslup sergiliyor mektup. Bana öyle geliyor ki, bu üslup grubumuzda Şirin hariç olmak üzere hepimizin geçiş dönemi üslubuydu.

(9) O dönemde Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun dizisi ile ilgili olarak Şirin Tekeli dışında hiç kimseyi sorumlu görmediğimi ve muhatap kabul etmediğimi hatırlıyorum. Başlangıçta, büyük bir olasılıkla Mustafa Kemal Ağaoğlu grubu Şirin'in bir fantezisi olarak değerlendiriyordu ve kesinlikle grubu muhatap almıyordu. Grubun kendini Mustafa Kemal Ağaoğlu'na kabul ettirebilmesi ancak, bu yazıda sık sık sözü geçen Kadın Sorunları Sempozyumu ile oldu. Mustafa Kemal Ağaoğlu konusu açılmışken şunu da belirtmeden geçmeyeyim: Üçlü değerlendirme toplantısında Şirin "Bu diziyi Yazko'nun ve Mustafa Kemal'ın dizisi olmaktan kurtarmak gibi bir sorunumuz vardı" diyor ("Feminizmin İlk Günleri" İçin Toplantı Tutanağı, 16 Ekim 1996, Etiler, Feminist Hareket Arşivi). O günlerde Mustafa Kemal Ağaoğlu'na bağımsız ve feminist varoluşumuzu kanıtlama sorunumuz olduğunu ben de hatırlıyorum. Mustafa Kemal Ağaoğlu büyük bir olasılıkla, Kadın Sorunları Sempozyumu sonrası bizlere tam cepheden karşı duracak olan solcu aydın çoğunluğunun ilk ılımlı karşı çıkış örneğini oluşturmuştu.

(10) Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya mektup, 2 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi.

(11) Agy. Bu mektubun Stella'nın ikinci mektubu elime geçtikten sonra eklediği ikinci bölümü.

(12) Bkz. Feminizmin İlk Günleri - II Bölüm, 8. Dipnot. Mart 1997 *Pazartesi*. Şirin'in burada sözünü ettiği toplantı Yazko'da 25 Şubat 1982 Cumartesi günü yaptığımız ilk genişletilmiş toplantıdır. Yukarda sözü geçen dipnotta yanlışlıkla toplantının tarihi "Mart sonlarına doğru" olarak yazılmıştır. Bu toplantıya "çeviri grubumuzun" çevremizden gördüğü ilgi sonucu, grupla tanışmak isteyen kadın arkadaş ve dost çevresi katıldı. İlk "Büyük gurup" toplantısı olması nedeniyle önemlidir. Bu toplantıyla ilgili Şule'nin hatırladıkları daha farklı: "O sırada dosya çalışmasına başlamıştık. Kürtaj, bedenimiz, şiddet gibi konuları inceleyen dosyalar hazırlamak istiyorduk ve çevremizdeki dil bilen, belli bir uzmanlığı olan isimleri çağırdık. Bize şu yanıtı verdiklerini hatırlıyorum. Bilimsel bir çalışmaya varız ama onun ötesine (feminizme) yokuz. Feminizmi telaffuz etmiyoruz. Onlara dizıyı ve dosyaları anlattık". Demek ki, o günlerde en yakın çevremizdeki kadınlar bir yandan bize ilgi gösterirken öte yandan feminizmimize de direniyorlardı.

Bu toplantıya katılanları Şirin ve Şule ile birlikte hatırlamaya çalıştık. Aklımıza gelebilen isimleri, gelmeyenlerden bağışlanmamızı dileyerek sayıyorum: Ayşe (Kaya) Gözen, Nural Yasin, Ayşe Şenatalar, Canan Arın, Tulay Arın, Fatoş Sayman, Yurdanur Salman. Kesin emin olmadığım ama katılması muhtemel isimler ise şöyle: Ayla Gursoy, Şahika Yüksel, Oget Öktem. Bu toplantıya katılan kadınların eksiksiz listesine ulaşmayı çok isterdim. Bu yazı yayınlandıktan sonra eklemek ya da düzeltmek üzere bana duyuruda bulunacakların olmasını dilıyorum.

(13) Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya Mektup, 26 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi

(14) "Feminizmin İlk Günleri" İçin Toplantı Tutanağı, 16 Ekim 1996, Etiler, Feminist Hareket Arşivi.

(15) Bkz. Feminizmin İlk Günleri-I, Ekim 1997, *Pazartesi*, 1. dipnot.

(16) "İlk Feminist Manifesto"-Yazko'ya 'Kadın Dizisi' Grubundan Öneri Metni: 3 Mart 1982. Feminist Hareket Arşivi.

Biz deliysek, onlar ne?

Pazartesi'nin şubat sayısında, adet öncesi sıkıntılarımız gibi sıradan bir biyolojik olgunun bile cinsiyetçi bir yaklaşımla nasıl psikiyatrik bozukluklar sınıfına dahil edildiğinden söz etmiştik. Oysa, bizlerin yaşadığı sıkıntı, endişe, kaygı vb. duygu durumlarını çok daha şiddetli bir biçimde sergileyen erkeklerin akıl ve ruh sağlıklarından kuşku duyulmuyor. Halbuki geleneksel olarak cinsiyetçi ve maço erkeklerin davranışları, bal gibi kişilik bozukluğu değil mi? Bu alanda çalışanların el kitabında, kadınsı bazı davranışlar ruhsal bozukluk sınıfına girdiği halde, sağlıksız erkeksi davranışlar için böyle bir sınıflama yok. Yani, adet öncesi sıkıntılara (PMS) şiddetli ruhsal hastalık deniyor ama, örneğin "John Wayne sendromu" ya da "maço kişilik bozukluğu" diye kategoriler yer almıyor bu çok önemli ve uluslararası geçerliliği olan kitapta! Şimdi sizlere aktardığımız ankete bir göz atın. İlk birkaç ölçütte bile hemen tanıdığınız birileri aklınıza gelecek. Bitirdiğinizde ise çevrenizdeki erkeklerin akıl ve ruh sağlıklarından endişe duymaya başlayacaksınız.

Füsun Özlen

Bu adamı tanıdınız mı?

Aşağıdaki ölçütlerden en az altısına uyan erkeklerde "Baskıcı Kişilik Bozukluğu-BKB" olabilir! Dikkat: BKB, kişiliğin tümünü kapsayan, derin bir uyumsuzluk düzenidir. (Uygun olanları işaretleyin.)

1. Söz konusu erkek...

• bireyler arası anlamlı ilişki kurmayı ve sağlamayı beceremiyor mu?

• çeşitli duygularını tanımlamayı ve anlatmayı beceremiyor mu (tipik olarak diğer kişilerin duygularını doğru olarak tanımlayabilme beceriksizliği de birlikte görülür)?

• yakınlarının duygu ve gereksinimlerine doğru biçimde ve istekle karşılık vermeyi beceremiyor mu (sık sık başkalarından gelen sinyalleri de yanlış yorumluyor)?

• başkaları için bir şeyler yapmaktan zevk almayı beceremiyor mu?

2. Aynı erkek...

• diğer kişilerle yaşanan anlaşmazlık ya da sorunlarda, yüz yüze tartışma yerine güç kullanıyor, susarak küsüyor ve/ya da kaçmıyor mu?

• başına gelen kötü şeylerden kadınların sorumlu olduğuna, iyi şeylerin ise kendi çabaları, yetenekleri ve kazanınları sonucu olduğuna inanıyor mu?

• kendisinin, genel olarak erkeklerin ya da tümünün önemini ve kazanımlarını abartıyor mu?

• işlev alanlarını ve davranış dizilerini katı biçimde cinsiyete göre sınıflandırıyor mu (ev işlerinin kadınların işi olduğuna inanmak gibi)?

• durum ve davranışları tanımlama ve değerlendirmede cinsiyete dayalı çifte standart uyguluyor mu (arada bir kahvaltı hazırlayan adamı olağanüstü iyi, bazen kahvaltı hazırlamayan kadını ise yetersiz diye nitelemek gibi)?

• zekâsını gizlemeyen kadınlar karşısında kendini aşırı tehdit altında hissediyor mu?

- şu kuruntuları sergiliyor mu.

• erkeklerin, kişisel olarak tanıdıkları her kadının kendilerine hizmet etmesi gerektiği kuruntusu;

• kadınların yakınmayı ve emir altında olmaktan hoşlandıkları kuruntusu:

• kişiler arasındaki sorunların çözümünde en iyi yontemin fiziksel güç olduğu kuruntusu;

• erkeklerin cinsel ve saldırgan dürtülerinin denetlenemez olduğuna dair kuruntu:

• pornografi ile erotizmin aynı olduğuna dair kuruntu;

• kadınların dunyadaki zenginlik ve gücün çoğuna sahip olup, dünya işlerinin çok azını yaptığı kuruntusu;

• zenginlik ve güç dağılımında var olan eşitsizliğin, güçlü olanın hayatta kalmasından kaynaklandığı, dolayısıyla da sosyal ve ekonomik ödullerin bu ayrıcalıklıların hakkı olduğu kuruntusu.

3. Yine o erkeğin...

Aşağıdaki ölçütlerden üçüne uyan kadınlar arasında, toplumsal önemini kanıtlamaya yönelik patolojik gereksinimi var mı?

• fiziksel açıdan geleneksel anlamda çekici ya da kendisinden;

• daha genç;

• daha kısa boylu;

• daha zayıf;

• sosyo ekonomik açıdan daha düşük düzeyde görünen veya,

• daha yumuşak başlı...

- Cinselliğe, şunlardan birine ya da her ikisine uygun görünen yaklaşım bozukluğu var mı?

• Cinsel hayatındaki performansına ve/ya da cinsel organının boyutuna yönelik iltifatlara patolojik gereksinim

• Kadınların cinsel çekiciliğini iri göğüslerle eşdeğer tutma şeklindeki çocuksu eğilim.

- Cinsiyetler arası eşitliğe yönelik reform çabalarına duyduğu, denetlenemeyen duygusal direnç.

Not: Bu anket ABD'de yayınlanan *On the Isues* adlı kadın dergisinin Kış 97 sayısından alınmıştır.

Cambridge Üniversitesi'nin yaptığı 4 bin kişiyi kapsayan 10 yıllık bir hafıza araştırmasından alınan sonuçlar, kadınların hafızasının erkeklerinkinden daha iyi olduğunu bilimsel olarak kanıtlamış bulunuyor. Bence, şimdi kadınların yapması gereken, hafızaya ilişkin bu karşılaştırmalı üstünlüklerini, ailelerinin, vakın çevrelerinin hizmetine sunarken, biraz daha faydacı bir yol izlemektir. Erkeklerin unutmalarına isyan ederek bir yere varamayız. Bırakınız yapsınlar, bırakınız unutsunlar! Biz yine unutmayalım ve unutmadığımızı yeri geldikçe "hatırlatalım".

Kadın unutmaz II

Pazartesi'nin Ocak sayısında Ayşe Düzkan "Kadın Unutmaz" başlıklı bir yazı yazmıştı. Kadınların, örneğin yirmi yıl önce ettikleri bir kavga sırasında giydikleri elbiseyi dahi hatırlayabildiklerini söylüyordu. Bu fikre kesinlikle katıldığımı, izninizle, kendi hafızamdan bir örnekle açıklamak istiyorum; hayatımın ilk önemli "öteki" kadınlarından birinin, ki bu yaklaşık on yıl öncesine tekabül ediyor, burcunun Oğlak, en sevdiği tatlının da kaymaklı ekmek kadayıfı olduğunu henüz unutmuş değilim. Bir sonraki sayıda Nesrin Tura "Kadın Unutmazmış!" başlıklı yazısında, bu fikre katılmadığını, bir kadın arkadaşının bütünüyle absürd unutkanlık hikâyesiyle aktardıktan sonra, iddianın doğruluğunu kabul etmesi halinde sadece hafızasından değil, artık kadınlığından da şüpheye düşmesi gerekeceğini belirtti. Cambridge Üniversitesi'nin yaptığı 4 bin kişiyi kapsayan 10 yıllık bir hafıza araştırmasından alınan sonuçlar, kadınların hafızasının erkeklerinkinden daha iyi olduğunu bilimsel olarak kanıtlamış bulunuyor. Dün gece herkese yemek söyleyip beni aç bırakan Nesrin Tura'ya bu ne ifade etmeli, bilmem artık...

Araştırma, pek çok kadının yıllardır iddia ettiği gibi, kadınlardan daha zayıf hafızalarıyla erkeklerin, doğum günleri ve yıldönümleri bir yana en basit ayrıntıları dahi hatırlamakta zorlandıklarını doğruluyor. Yine araştırmaya göre, erkeklerin hafızası yirmi yaşından itibaren yıpranmaya başlıyor, kadınlarsa keskin hafızalarını orta yaşlarına kadar koruyabiliyorlar.

On yıllık araştırma sürecinde, araştırmacılar alınacak sonuçların selameti açısından katılımcı 4 bin kişiye hafızalarının test edildiğini söylemekten özellikle kaçınmışlar. Katılımcılara içinde gizli bir hafıza testinin bulunduğu sağlık ve yaşam biçimlerine dair sorular sorulmuş. Cambridge Üniversitesi'nde sonuçların analizine yardım eden doktorlardan Joyce Whittington, "Hamile olmayan kadınlar erkeklerden daha çok puan aldılar. Hatta hamile kadınlar bile erkekleri geride bıraktılar" diyor. Hamilelik sırasında beyinleri küçüldüğü söylenen kadınların hatırlama yeteneğinin yine de erkeklerinkinden daha güçlü olması da kayda değer. Fakat temel gıda maddelerinden oluşan bir listenin ayrıntılarını hatırlamakta bazı hamile kadınlar, çocuk beklemeyen kadınlardan daha zayıf bir hafıza sergilemişler. Whittington, bunun beyindeki bir değişiklikten ziyade, hamilelikte oluşan fiziksel ve duygusal rahatsızlıklardan kaynaklandığına inanıyor. "Uykusuzluk, üzüntü ve depresyon gibi semptomları da araştırdık. Bunları da göz önüne aldığımızda, hamile kadınlar diğer kadınlara oranla daha unutkan değiller" diyor Whittington.

İngiltere'deki özel TV'lerden Channel 4'daki "Bir Kelime, Bir İşlem" programının yüksek IQ'lu sunucusu ve bütün matematik işlemlerini en pratik yoldan herkesten hızlı çözen Carol Vorderman da bunu doğruluyor: "Hamileliğin yalnızca fiziksel bir zorluğu var. Daha çabuk yorulduğum için daha iyi bir gece uykusuna ihtiyacım oluyor, yoksa ertesi güne konsantre olamıyorum. Doyma noktasına ulaşabilen son derece seçici bir hafızam var. Genellikle kadınların yaptığı gibi listeler yapıyorum. Çoğu evli arkadaşım aynı şeyi söylüyor. Evde hep bir şeyleri hatırda tutmak, unutmamak konusunda erkeklerden çok daha fazla sorumluluk üstleniyoruz."

Bazı başka bilimadamları ise, hamile kadınların beyinlerinin hacimsel olarak küçüldüğünü ve eski haline kavuşmasının altı ay kadar sürebildiğim iddia ediyor. Bu araştırmacılara göre, genellikle hamile kadınlarda görülen unutkanlık ve depresyon gibi psikolojik sorunlar beyindeki küçülmeden kaynaklanıyor. Fakat Cambridge'in yaptığı araştırmanın sonuçları buna karşı çıkıyor. On yıl içinde iki ayrı farklı dönemde yapılan araştırma sürecinde hamile kalan kadınların hafızalarında önemli bir yıpranma kaydedilmediği anlaşılıyor.

Araştırmayı yürüten Cambridge psikologlarından Dr Felicia Huppert, hamilelik hafızada bir zayıflamaya neden oluyorsa, bunun doğumdan sonra da sürmesi gerektiğini belirtiyor. Huppert, kadınların hafızasının erkeklerinkinden iyi olmasını şuna bağlıyor: "Bu muhtemelen kültürel talep ve beklentilerle ilgili. Kadınların ailenin hafızası olmaları bekleniyor. Önemli tarihleri hatırlayanlar onlar. O yüzden bu durum, kadınların hafızalarını sürekli geliştirmek zorunda kalmalarıyla açıklanabilir."

Loghborogh Universitesi'nden psikolog Dr Harriet Gross'un yürüttüğü başka bir araştırma da, erkeklerin hafızalarının zayıflığının bal gibi farkında olduklarını ortaya koyuyor: "Kadınlardan daha çok erkekler, yollardaki işaretleri, insanların isimlerini hatırlayamadıklarını, lüzumlu ve aranan şeyleri de unutup attıklarını söylediler." London School of Economics'in Darwinci filozoflarından Helena Cronin, her ne kadar kadınların hafızasının erkeklerden iyi olmasına evrimsel bir açıklama getiremese de, ev içinde birçok şeyi hatırlamakta kocasından çok daha iyi olduğunu fark etmiş: "Örneğin birinin kahvaltıda yemekten hoşlandığı bir şeyi hatırladığımda çok şaşırır. Böyle bir şeyi hatırladığım için bana güler."

Yine İngiltere'nin ünlü kültür varışmalarından Mastermind (usta beyin) şampiyonu Magns Magnsson, tabu bir erkek olduğu için, kadınların erkeklerin yanlışlarını, erkeklerinse kadınların doğru yaptıkları şeyleri hatırladıklarını iddia ediyor.

Herhalde hafızanın işleyişi, daha pek çok kapsamlı araştırmaya konu olmayı hak ediyor. Kişisel olarak, kadınların hafızasının erkeklerin hafızasından daha güçlü olduğuna kesinlikle katılıyorum. Mastermind şampiyonunun hatırlama yeteneği ve alışkanlıkları konusunda yaptığı kadın-erkek ayrımını temelsiz ve yanlış buluyorum. Hafızanın işleyişiyle ilgili asıl karmaşık olan, edindiğimiz bilgileri, yaşadığımız olayları, tanıdığımız insanları ve bütün bunlara ait tüm ayrıntıları muhafaza ederken nasıl bir seçicilik ve eleme yöntemi izlediğimiz. Bu kesinlikle irade dışı bir süreç de, kriterleri nedir? Yani hafızamın süzgecine kaymağıyla beraber takılıp kalmış bu ekmek kadayıfını başka türlü nasıl açıklayabilirim?

Bence şimdi kadınların yapması gereken, hafızaya ilişkin bu karşılaştırmalı üstünlüklerini, ailelerinin, yakın çevrelerinin hizmetine sunarken, biraz daha faydacı bir yol izlemektir. Erkeklerin unutmalarına isyan ederek bir yere varamayız. Bırakınız yapsınlar, bırakınız unutsunlar! Biz yine unutmayalım ve unutmadığımızı yeri geldikçe "hatırlatalım".

Derleyen: Yeşim

Kudüs'teki Ağlama Duvarı'nda ibadet edebilmek için İsrail Hükümeti'ne dava açtılar. Kadınlar Ağlama Duvarı'nda bir ibadet töreni sırasında.

İSRAİL

Ağlama Duvarı'nda ibadete engel

Dinsel reform hareketlerinde yer alan ve erkeklerle eşitlik talep eden kadınlarla bağnaz Museviler arasında 6 yılı aşkın bir zamandır süregelen mücadele, bu kez ciddi bir şiddet eylemine yol açtı. Çok sayıda kadın ibadetçi, bağnaz Musevi erkeklerin, "defolun, defolun" haykırışları ve üzerlerine fırlatılan sandalyeler arasında, polis eşliğinde Batı Duvarı'nın dışına çıkartıldı.

Yahudilerin en kutsal yeri kabul edilen Batı Duvarı ya da Ağlama Duvarı bağnaz bir haham tarafından katı dinsel kurallara bağlı kalınarak yönetiliyor. Kadınların Ağlama Duvarı'nda, dolaysız bir biçimde kutsal kitap Tevrat'tan bölümler okumalarına ya da dua kıyafetleri giymelerine izin verilmiyor. Dinsel reform hareketlerine bağlı kadınlar eşitliklerini kabul ettirebilmek için Duvar'da takke ve dua kıyafetleri giyme ve Tevrat okuma girişimlerinde bulunuyorlar.

Saldırı, dinsel gelenek ve yasada kadınlara eşit bir yer tanıyan Musevilikte Reformu gibi daha liberal Yahudi hareketleriyle din bağnazları arasındaki gerilimi de yansıtıyor.

Duvar Kadınları'nın ve Kudüs Kadınlar Konseyi'nin bir üyesi olan Anat Hoffman, grubun 1988 yılından bu yana, Musevi takvimine göre her ayın başında Duvar'da ibadet ettiğim ve söz konusu olayın ilk şiddet eylemi olduğunu söylüyor. Kadınlar, Duvar'da erkeklerle eşit bir biçimde ibadet edebilmek için uzun ve zorlu bir hukuki mücadeleyi de yürütüyorlar. Yüksek Mahkeme'ye dilekçe verilmiş ama henüz sonuç alınamamış. Bu arada sık sık engellemelerle, sataşma ve hakaretlerle karşılaşmışlar. Polis güvenliklerini sağlamayacağım ifade etmiş. Hükümet, Yüksek Mahkeme nin kararıyla. sorunu çözmek üzere yalnızca erkeklerden oluşan bir komisyon kurmuş. Komisyon, kadınların şehir duvarlarının dışında, Müsluman Doğu Kudüs'te ibadet etmelerine karar vermiş. Kadınlar tekrar Yüksek Mahkeme'ye başvurmuşlar ve Duvar a gitmekten vazgeçmemişler.

MS. 70 yılında Romalılar tarafından yıkılan eski bir Musevi tapınağının son kalıntısı olan Duvar, birlikte dua etmeleri yasak olan kadınlar ve erkekler için farklı bölümlere ayrılmış durumda. Saldırı sırasında kadınlar kendilerine ait bölümde ibadet ediyorlardı. Polis kadınları dışarı çıkarttıktan sonra, ibadetlerini park bölümünde tamamladılar. Polis gözaltı olmadığım açıkladı.

***Labyrinth* (The Associated Press)**
On The Issues

MİSİR

Mısırlı çifte boşanma cezası

Ebtehal Younes otuz dokuz yaşında Mısırlı bir yazar; Kahire Üniversitesi'nde öğretim görevlisi, Sorbon'da doktora yapmış, beş dil biliyor. Hakkında hiç bir suç iddiası yok ama 1996 Ağustosunda Mısır Temyiz Mahkemesi tarafından, her kisi de boşanmak istemed kler halde, kocasından zorla boşandırılmak suretiyle cezalandırıldı

Ebtehal Younes'in, kendisi de Üniversitede öğretim görevlisi olan kocası Nasr Hamed Ebu Zaid dinini inkâr etmekle suçlanmış ve hüküm giymişti. Suçlamanın gerekçesi, *Criticism of Religious Discours* (Dinsel Soylemin Eleştirisi) başlıklı kitabında, bazı İslami yatırım şirketleri konusunda yaptığı eleştiriydi. Kendisine yönelik taciz kampanyasının bir parçası olarak karısından zorla boşandırıldı.

Kendisine ait herhangi bir suç söz konusu olmadığı halde, Ebtehal Younes kocasıyla aynı cezaya çarptırılmış oldu. Mısır'da kocasıyla birlikte yaşamayı tercih etseydi, yasalara aykırı olarak birlikte yaşadıkları kabul edilecekti. Bu da bir kadın ve öğretim üyesi için ciddi bir sorundu. Üstelik Dr. Ebu Zaid'ın dinini inkârdan hüküm giymesinden sonra çiftin Mısır'da kalması zaten olanaksız hale geldi. Dr. Ebu Zaid aldığı cezayla "sapkınları" öldürmeyi onurlu bir eylem olarak gören aşırıların hedefi haline gelmişti. Dolayısıyla çift Mısır'ı terketmek zorunda kaldı. Şu anda Avrupa'da yaşıyorlar.

Mahkemenin çifti zorla boşama kararının gerekçesi, Ebtehal Younes'in kocasının zararlı fikirlerinden korunması gerektiği. Dr. Younes bu konuda şöyle diyor: "Sağlıklı ve erişkin bir insan olduğum mu unutuluyor... yoksa kadınlar onların gözünde, fiziksel ihtiyaçları karşılamak ve çocuk büyütmekten başka rolü olmayan bilinçsiz, akılsız ya da anlayışsız dişi hayvanlardan mı ibaret?"

Konuyla ilgili olarak, Uluslararası PEN Kadın Yazarlar Komitesi (IPWWC), 1997 Ağustosunda yapılacak PEN Kongresine sunulmak üzere bir karar çıkarttı. IPWWC Ebtehal Younes'a dayatılan cezayı protesto etmek üzere Hüsnü Mubarek'e bir mektup gönderdi ve herkesi aynı şeyi yapmaya çağırdı. IPWWC'nin bir diğer önerisi de, hangi ara ve dille olursa olsun, bu konuda herkesin yazı yazması. IPWWC'nin 70 ülkede kadın yazarlardan oluşan temsilcileri olduğu düşünülecek olursa, bu protestonun yaygınlaşması açısından etkili bir yöntem olarak görülüyor. Komite yazılan ve yayınlanan yazıların bir kopyasının da kendilerine gönderilmesi çağrısı yaptı.

Mısır Arap Cumhuriyeti Başkanı
Muhammet Hüsnü Mübarek
Office of the President, al-Etehadia Building
Heliopolis, Cairo, Mısır
Faks: 202 260 5417

International PEN Women Writers Committee
Lucina Kathmann, Chair
Apdo. 287, San Miguel de Allende
37700 Gto. Meksika
Tel/Faks:52-415-200614,
email lucina a unisono.ciateq.mx

HOLLANDA

Kız bebeklere kürtaj

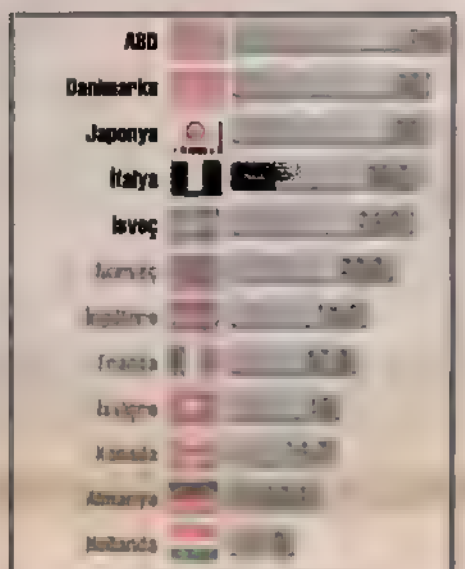

1996'da kürtajla sonuçlanan hamileliklerin yüzdesi

Hollanda'nın kadın sağlık bakanı Els Borst'un, bir TV söyleşisinde ülkede yaşayan farklı kültür gruplarından kadınların, "Müşkül durumda kaldıklarında" kız ceninleri kürtajla aldırmalarına anlayış gösterdiğini söylemesi Hollandalılar'ı ayağa kaldırdı. Hollanda'daki liberal kürtaj yasası, kadınlara hamileliklerinin 22. haftasına kadar bebeği aldırma hakkı tanıyor. Hollandalılar bu yasanın kalkmasını istemiyorlar, ancak cinsiyet ayrımcılığına dayanan kürtajlar büyük tepki yaratıyor.

Maastricht'teki bir kürtaj kliniğinin direktörü Mik Hamers, "Bize genellikle kız bebekleri aldırmak için geliyorlar" diyor. Şimdilik bu vakalara çok sık rastlanmasa da, giderek arttığı bildiriliyor. Çünkü artık yalnızca yabancı kültürlerden kadınlar değil, Batı Avrupalı kadınlar da kürtaj için Hollanda'ya gidiyor.

Doktor Marijke Alblas, "Bana iki genç Alman kadın geldi. Bebeklerinin kız olduğunu biliyorlardı ve bu yüzden doğurmak istemiyorlardı. Eğer Alman doktorlar cinsiyeti zamanında belirliyorlarsa, sonuçlarına da katlanmalı ve kürtajı kendileri yapmalı" diyor kızgınlıkla.

Başka şeylerle birlikte bebeğin cinsiyetini de belirleyen rahimden sıvı alma yöntemi, Hollanda'da yalnızca riskli hamileliklerde uygulanıyor. Örneğin 36 yaşın üzerindeki ya da tıbbi komplikasyon ihtimali olan kadınların hamilelikleri riskli oluyor. Doktor Alblas, Almanya'da doktorların bu tahlili genç ve sağlıklı kadınlar üzerinde de yaptığını, böylece geleneksel nedenlerle kız istemeyenlerin kürtaj yaptırmasına meydan verildiğini söylüyor.

Sosyolog Ali de Regt, erkek çocuk isteğinin öncelikle babadan kaynaklandığı, fakat ailenin ve çevrenin de onlar kadar etkili olduğunu söylüyor. Bu durumu jinekologlar arasında yoğun tıbbi etik tartışmalarına neden oluyor. Mik Hammers, "Bundan 20 yıl önce yalnızca sağlıklı bir çocuk arzu edilirdi. Şimdiyse kusursuz çocuk isteniyor, bu çok tehlikeli bir gelişme" diyor.

Hollanda'nın liberal kürtaj yasasına en çok tepki gösterenler din adamları. Kardinal Adrianus Simonis, "Bizde bir fok balığı doğmamış bir bebekten daha değerli. Bir yabancı bir fok balığının yavrusunu öldürürse ceza alıyor, ama insanı öldürünce hiçbir şey olmuyor" diyor. Bu yasaya rağmen Hollanda, en az kürtaj yaptırılan ülkelerden biri (yüzde 9), kürtaj yaptıranların çoğu da ülkede yaşayan yabancılar oluyor. ABD ise yüzde 29'la birinci sırayı alıyor.

İstatistiklerin diliyle

Kadınlarla ilgili gerçekler

İstatistiksel olarak bakıldığında kadınların yaşamlarında son 10 yıl içerisinde birçok gelişme oldu. Kadının ömrü eskiye oranla artık daha uzun. Artık daha fazla kız çocuğu okula gidebiliyor, daha fazla sayıda kadın iş dünyasında yerini alıyor, kadın haklarını korumak üzere yeni yasalar var. Bütün bunlar güzel de ya madalyonun öbür yüzü?

Eğitim

Bugün dünyada doksan milyon kız çocuğu halen hiç eğitim görmemiş durumda.

Burkina, Burundi, Mali, Nijerya, Nepal, Pakistan ve Yemen'de hiç eğitim görmemiş kız çocukları oran olarak yüzde 75'in üzerinde. Bangladeş, Gine, Fas ve Senagal'de ise bu oran yüzde 50'nin üzerinde.

Sağlık

Gelişmekte olan ülkelerde doğum sırasında anne ölüm oranı gelişmiş ülkelere oranla 15 ila 50 kez daha fazla. Her yıl yarım milyon kadının yaşamı hamilelik ve doğum nedeniyle son buluyor. Bu ölümlerin yüzde 99'u gelişmekte olan ülkelerde. Dünyadaki tüm kadınların dortte biri doğum kontrol yöntemlerinden habersiz.

AIDS virüsü taşıyan kadınların sayısı erkeklere oranla daha hızlı artıyor. Afrika da 10 milyon taşıyıcının yüzde 50'sinden fazlası kadın.

Şiddet

• Hindistan'da hergün beş kadın başlık parası yüzünden yakılıyor.

• A.B.D de her 18 dakikada bir kadın dayak yiyor. Acil servise başvuran kadınların yüzde 22 ila yüzde 35'i evlerindeki terörün kurbanı.

• Peru'da polis kayıtlarına geçen tüm suçların yüzde 70'i koca dayağı.

• Dünyada her yıl bir milyon kadın "yok edilmekte". Başka bir deyişle kız bebekler normal beslenmeden yoksun bırakılarak ölüme mahkûm edilmekte.

• Tecavüz bir savaş silahı olarak sıklıkla uygulanmakta.

• Toplam 10 ülkede yapılan araştırmalara göre kadınların yüzde 17 ila yüzde 38'i cinsel tacize uğramış durumda.

İş yaşamı

Kadınlar gelişmiş ülkelerde toplam işgücünün yüzde 41'ini oluşturmakta. Bu veri dünya genelinde yüzde 34. Çeşitli ülkelerde kadın kayıtsız işgücünün yüzde 40'ını oluşturmakta. Jamaika, Honduras ve Zambia'da kayıt dışı işlerde çalışan kadınların sayısı erkeklerden daha fazla. Resmi işlerde çalışan birçok kadın yarı zamanlı düşük ücretli ve çoğu zaman geçici durumlarda çalışıyor. Ücretleri ise aynı işte çalışan erkek meslektaşlarına oranla yüzde 30 ila yüzde 40 oranında daha az!

Parlamento

İçinde yaşadığımız bu yüzyılın tümünde sadece 24 kadın devlet başkanlığı ya da hükümet başkanlığına seçilmiş.

Bazı ülkelerde parlamentoya girebilen kadın sayısı yüzde 10'un üzerinde. Tüm dünya parlamentolarındaki kadın milletvekili yüzdesi 1988 yılından 1994'e gelinceye değin 15'den 11'e düşmüş. Dünyadaki toplam 34,306 milletvekilinin sadece 3,737'si kadın.

1994 yılının sonlarına baktığımızda sadece 10 kadının devlet başkanı ya da başbakan olarak görev yaptığını görebiliyoruz. Bundan daha da acı olanı yirmi beş ülke içerisinde kadın bakan sayısının sıfıra inmiş olması!..

Derleyen: Nilgün Çetinalp Erentay

Kaynaklar:
1. The State of World Population 1995 UNFPA
2. The Progress of Nations 1995, UNICEF
3. The World's Women 1995 (UNDP)
4. Families in Focus, a report by the Population Counsil, May 1995
5. Focus on Women: Violence against women UNDPI Document for the Fourth World Conference on Women
6. Los Angeles Times, June 1993.

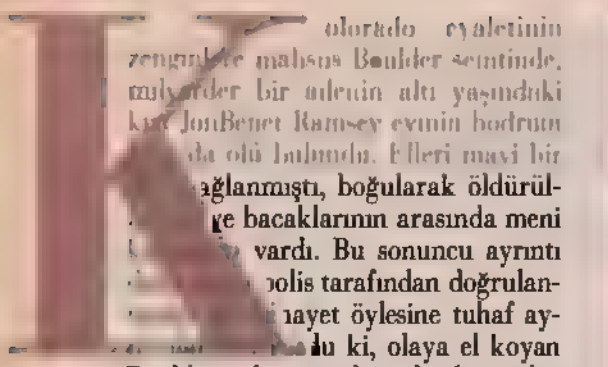

olorado eyaletinin zengin bir mahsus Boulder semtinde, milyarder bir ailenin altı yaşındaki kızı JonBenet Ramsey evinin bodrum da ölü bulundu. Elleri mavi bir ağlanmıştı, boğularak öldürül- ve bacaklarının arasında meni vardı. Bu sonuncu ayrıntı polis tarafından doğrulan- nayet öylesine tuhaf ay- du ki, olaya el koyan Boulder polisi inanılmaz bir ketumluğa gömülecek ve aradan geçen aylar boyunca hiçbir doğrulama ya da yalanlama yapmayacaktı. Ancak yakın zamanda *The Globe* sansasyon gazetesinde çıkan JonBenet'nin evinin içini: merdivenleri, bodrum katını, küçük kızın odasını görüntüleyen fotoğraflarda yatağının hemen altına düşen mevkiideki halının kesilip laboratuvara yollanmış olduğu gerçeği dikkatlerden kaçmadı. Evet, orada da muhtemelen JonBenet'nin katilinin ölü spermleri mevcuttu.

Ev büyüktü. Noel gününün hemen ertesi gün aile (evde konuklar, akrabalar da kalıyordu) JonBenet'i odasında bulamamış, buna karşılık salona inen (ihtimal hah kaplı) merdivenlerde bir fidye mektubu bulmuşlardı. Derhal polis aranmış, neden sonra bodruma bakmak akıl edilmiş, baba polislerle oraya inmiş ve küçük kızın cesedi bulunmuştu. Babanın evdeki aramalara katılmış olması, bodrum katına polislerle inmiş olması işi yeterince şaibeli kılmıyormuş gibi, fidye mektubu da Colombo'nun tüylerini ürpertecek kadar şüphe çekiciydi.

Bir kere mektup, özellikle bir fidye(!) mektubu için fazlasıyla uzundu. Yalnız aile fertlerinin ve çok yakınlarının bilebileceği ayrıntılardan geçilmiyordu. İstenilen küsuratlı tuhaf miktardaki fidyenin, daha sonra babanın bir-iki yıl önce kazandığı primin aynısı olduğu bir gazeteci tarafından ortaya çıkarılacaktı. Tuhaflıklar bu kadarla da kalmadı. Anne baba çocuklarının katilinin bulunması için çırpınmak yerine derin bir suskunluğa gömüldüler, polise ifade vermeyi reddettiler ve derhal eyaletlerinin en mühim ceza avukatlarını tutarak kendilerini konuşlandırdılar. Hukuk savaşlarının parayı verenin kanunu çalar hale gelip iyice pespayeleştiği Amerika için dahi, bu durum oldukça yadırgatıcıydı.

JonBenet Ramsey çok ama çok güzeldi. Ayrıca güzelliği tescilliydi. Küçük "Miss America"ydı. Yıllardır o yarışma senin, bu yarışma benim dolanıyor; bu iş için dans ve müzik dersleri alıyordu. Gençliğinde bir başka eyaletin güzellik kraliçesi olan annesi, ayda bir JonBenet'nin saçlarının rengini açtırıyor; kızının bu tuhaf dünyada başarıdan başarıya koşması için elinden geleni ardına koymuyordu. Böylece esrarengiz ve sinir bozucu bir dünyanın: küçuk güzellik kraliçeleri dünyasının kapıları da JonBenet sayesinde ardına kadar açılmış oldu. Bu yarışmalar kasete çekildiğinden, JonBenet sahnede salınırken, dans ederken, konuşurken nasıl olduğu ne yaptığı ne giydiği televizyonlar aracılığıyla herkesin zihnine nakşedildi. Giysiler ortalama 1000-1500 dolara maloluyordu; 2500 dolara kadar çıkabiliyordu bu rakam. Büyük bir tartışma başladı: Bu yarışmalar çocukların ruh sağlığı için sakıncalı mıydı, yararlı mıydı? Bir başka yarış bebeğinin annesi: "JonBenet'nin gireceği yarışmalara kızımı sokmazdım," diyordu, "Hep onun kazanacağı o kadar muhakkaktı ki."

Çocuk katiller

Ben JonBenet'nin podyumda salındığı kısacık bir görüntü izledim televizyonda. File çoraplar, tüylü dantelli fena halde süslü mayo tipi bir giysi. Herhangi bir şık striptiz kulübünde çalışan bir ahunun giyebileceği bir kıyafet işte, yine öyle bir profesyonelin icra edeceği bir dans numarası yapıyor. Gerçekten insanın içi cızzzz ediyor. Bu küçük kız, bu tarihten çook önce öldürülmeye başlanmış.

Ben JonBenet'nin podyumda salındığı kısacık bir görüntü izledim televizyonda. File çoraplar, tüylü dantelli fena halde süslü mayo tipi bir giysi. Herhangi bir şık striptiz kulübünde çalışan bir ahunun giyebileceği bir kıyafet işte, yine öyle bir profesyonelin icra edeceği bir dans numarası yapıyor. Gerçekten insanın içi cızzzz ediyor. Bu küçük kız, bu tarihten çook önce öldürülmeye başlanmış. Çocukluğu, masumiyeti, rüyaları ince ince doğranmış, sote edilip soslanmış ipek örtülü masalarda Fransız şarapları eşliğinde ağır ağır yenmiş, yutulmuş. Geriye bir güzellik robotu, vitrin mankeni kalmış. Sonra oyun çığrından çıkmış, porselen manken de yere düştüğü gibi, paramparça.

Amerikalılar seni beni aratmazlar bu konuda, hakikaten her meselenin bokunu çıkarırlar. İş, bu çocuk güzellik yarışmaları kasetleri pedofillerin (çocuk sapıkları) eline rahatça geçebiliyor mu, geçemiyor mu tartışmalarına kadar vardı.

Boulder polisi deseniz bir âlem. Medya bunlarla balkabakları diye dalga geçiyor. Zengin yer, bugüne kadar uğraştıkları cinayet sayısı bir elin parmağını geçmez; değil böylesine tüyler ürperticisiyle başedecekler. Bunlar da tacize uğramış kaplumbağalar gibi çekip başlarını içeri, ser veririz sır vermeyiz hırsına bir kapıldılar ki. Olayın üstünden üç ay geçti hâlâ "tıss" yok. DNA, sperm analizlerinin sonuçlarını bekliyorlarmış. Ellerindeki delillerden çok çok emin olmak istiyorlarmış. (O. J. Simpson vakasındaki gibi katilin elini kolunu sallayarak mahkemeden çıkması kâbusu, kafalarında pranga gibi.) Bu arada olayla uzak yakın alakalı herkesi 86 kez kadar sorguya çektiler. Diyelim Noel günü Barıseyler'e gelen Noel Baba'yı. Pek yakın zamanda da anneyi ikinci kez el yazısı örneği ver-

maviş gözler zaten mevcut. Noel Baba'nın yeniden doğuşu olduğuna inanıp kendini yalnızca bu işe adıyor. Kolorado'nun dağlarındaki kulubeciğinde kendisi kadar Amerikan tuhafı karısıyla basit mi basit, yoksul ve dingin bir hayattır sürmekte. Hoş, geçmişleri o kadar dingin sayılmaz. Zira 65 doğumlu kızları da çocukken kaçırılıyor, fidye isteniyor bu çiftten. Karısı da bu olaydan ilham kaparak (bir sineğin u dönüşü yapması dahi Amerikalılar için kitap yazmaları konusunda ilham kaynağı olabilir) bir oyun yazıyor; oyun da Los Angeles'ta filan sahneleniyor. Şimdi sıkı durun: Noel Anne'nin oyununda küçük zengin bir kız öldürülüyor. Bu küçük kızın katilleri de meğer onu bir günah keçisi haline getirip önce cinsel tacize maruz bırakan, sonra da öldüren ailesi komşuları, öylesine bir grup değil miymiş?

Şimdi medya oyunla bu şaşırtıcı paralellikleri keşfedince bunlara dağlardaki kulübelerinde huzur muzur kalmıyor. Noel çiftten bahsederken takındığım müstehzi ifadeye gelince: Larry King'le röportajları süresince haddinden fazla Protestan/Amerikalı edaları, biz parasızız, oyunu göstermeyiz, yayınevleri bizi arasınlar yıllarca basılmadı şimdi basılsın arzuları, JonBenet'nin ailesini kaplanlar gibi savunmalarıyla içimi bunalttılar. Noel Baba JonBenet'ye sormuş: "Bu yıl Noel Baba'dan ne istersin?" ideal çocuk JonBenet: "Noel Babanın istediğini isterim"i yapıştırmış.

müstesna kızların verdiği bu prefabrik cevap, benim cinlerimi tepeme çıkardı mesela. Ayrıca okul otobüsüne binen hiçbir çocuk şoföre: "Günaydın, nasılsınız?" demezken, JonBenet'nin bunu söyleye soyleye arkadaşlarını da nasıl eğitmiş hikâyesini anlatmayı da boynunun borcu bildi Amerikan Baba. Zavallı küçük robot! Doğru zamanda doğru lafları habire söyleyebilmen için nasıl sustalı maymunlar gibi eğittiler acaba seni? Ölü küçük kız. Seni nasıl yoğurdular, hamur ettiler, mahfettiler? Fısılda ya da fısıldama bize.

JonBenet'nin ellerini bağlayan ip, eve aitmiş. Ama okuduklarım duyduklarım içinde en çok ama en çok şu dokundu bana. Vücuduna bakıp anladıkları şuymuş ki: küçük kız hiç direnmemiş, boğuşmamış, debelenmemiş. Yani JonBenet cinsel tacize alışkın, bunu çocukluk vazifelerinden biri olarak kabul eden bir çocukmuş. Taciz sırasında işin çığrından çıkıp kasıt dışı bir öldürmeye kurban gittiği çok ciddi varsayımlardan biri.

Nice küçük kızlar, erkekler var dünyamızda. Tacize uğramayı vazife edinen. Anasını babasını, yakınlarını öyle hizmetleriyle mutlu etmesi gerektiğine inanan. Hem tacize uğrayan çocuklar öylesine bağlanırlar ki tacizcilerine. Yaşadıkları o korkunç şeyin tesellisini de tacizi yapanda ararlar. Bu büyük yarayı sen açtın, iyi edecek te sensin ruhuyla. Kanarya yüreklerin çırpınışı. Tacizciye duyulan o devasız yakınlık. Paylaşılan o ağır, acıklı sırrın aynı zamanda büyük bir yakınlık olduğuna dair hissedilen teselli debelenmeleri.

Yukarda birileri varsa, çocukların hiç hakketmeden uğradığı bu cehennemi azapları nasıl açıklıyor acaba? Yani birilerinin en dibe vurmalarını sağlamak için mi seçiliyor bu çocuklar kurban olarak? "Haydi git çocuğum şu sefih ötesi dünyaya. Git te o alçağın alçağı adamın/kadının ne denli düşebileceğini bizlere kanıtla." Böyle mi yollanıyorlar "dünyamıza"? Böyle görevli? O küçücük omuzlarda bu pislik yük? Hıristiyan teologları çok uğraştırıyor bu kötülük/günah/kurban mevzuu. Müslümanlar içinse, "Ya Müslumanlar böyle şeyler yapmaz," ya da konuya ucundan bucundan dokunan bir hadis, işi zaten çözmüştür çoktan. Bu hadislerin kaplama alanı dışında bir meseleye rastlamak mümkün değil gibi.

El insaf! diyeceksiniz ama JonBenet cinayeti bir yaraya daha parmak bastı. Dokuz Ocak'ta 9 yaşında zenci bir kız, Şikago'nun bağırsaklarındaki fukaralar için zamanında hükümet tarafından yapılmış bir sitenin bir apartmanının yedinci katının merdivenlerinde tecavüze uğramış dövülmüş ve zehirlenmiş olarak bulundu. Bilinci yerinde değildi, ağzından köpükler geliyordu, külotu dizlerindeydi. Tişörtü onu boğmak için kullanılmış, göbeğine siyah mürekkeple gangster-tipi grafitiler çizilmişti.

Çoğunlukla zencilerin oturduğu bu "ev projesi" hükümet tarafından boşaltılmaya başlanmıştı. Ama "Küçük Kız X" ve ailesi orayı terk etmemek için direnmek zorunda kalanlardandı. Yani çok yoksuldular. Küçuk kız birkaç kat üstlerinde yaşayan büyükannesini ziyaret etmek için sık sık apartmanlarının merdivenlerim iner çıkardı. Bu tehlikeliydi. Site tehlikeliydi. Şikago'nun bağırsakları tehlikeliydi. Küçük zenci bir kız için hayat, tehlikenin dik âlâsı demekti.

Sonra siyah radyo/basın birden duruma uyandı. Hastanede komada yatan küçuk kız kimsenin umurunda değildi. Siyahların ölmesi, öldürülmesi, tecavüze uğraması öylesine sıradan, kanıksanmış bir gerçekti ki. Cook Belgesi Devlet Görevlisi Patrick Murphy şöyle diyor bir demecinde: "alt sınıftan bir çocuk tecavüze uğradığında ya da öldürüldüğünde kimse şaşırmıyor." "Sanırım zaten bu çocukların öldürüleceğini ummaktayız. İnsanların aldırış etmemesi değil; esnemeleri söz konusu. Ama sarı saçlı, mavi gözlü bir çocuksa, çıldırıyorlar. Bunu milyon kez yaşadım."

Sonra küçük kız X için bağış kampanyaları, radyo televizyon yayınları... Yani işin bir de bu yanı var. Nasıl Türkiye'de dövülüp öldürülen bir çocuk Amerika'da ve nerdeyse Türkiye'de mevzu değilse.

Peki, çocuk katilleri nasıl dokunur? Hangi kumaştan? Ne yapmışlardır, ne etmişlerdir de hayat onları çocuk katili, çocuk tacizcisi yapmıştır? Neyin cezasını almışlardır? Anaları babaları ne haltlar etmişlerdir ki çocuk katilleri büyütmüşlerdir?

Geçenlerde bir İslam büyüğünün konuşmasını dinledim. Efendisiyle New York'a uçuyorlarmış. Efendisi demiş ki: "Bak bu uçakta istikamet belli. Ancak kalkıp biraz yürüme, tuvalete gitme özgürlüğümüz var. Hayatlarımız da böyledir. İstanbul'da bindik New York'ta ineceğiz. Buna karşı gelemeyiz."

"İrade-i cüz'iye" konusu. Peki çocuk katilleri neyin cezasını alsınlar diye bu kadar karanlığın yüreğine yollanırlar. Yoksa yalnızca bize ders olsunlar diye mi? Bunun dersi olur mu? Biz ders alalım diye, onların bu cehenneme layık görülmeleri niye? Daha önceki hayatlarda biriken borçlarını mı ödüyorlar? Küçücük çocuklar pahasına? Bize Şeytan'ı mı kanıtlıyorlar? Şeytan onları ayartıyorsa buna nasıl izin veriyor bizi uçağa koyan/koyanlar? Niye veriyor? Böylesine kötü bir dünyada işimiz ne? Niye böylesine karanlık bir yere çocukları getirmekte ısrarlıyız? Niye hâlâ duruyoruz, seyrediyoruz? Biz kimiz, çocuk katilleri kim? Bu ısrar, bu sabır, bu inat niye?

Perihan Mağden

nasıl dokunur?

mek zorunda bıraktılar.

Bu Noel Baba meselesi de az değil hani. JonBenet'ye iki Noel'dir gelen baba da pir enterasan çıktı. Meğer bu bey yıllarca gazetecilik okutmuş bir iletişim profesörüymüş. Derken kilisesindeki bir oyun için sakalını uzatıyor -ki ne görsün? Bembeyaz bukle bukle bir sakal. Kırmızı yanaklar,

"Yani yavrucuğum?"

"Dünyamız için barış, sağlık, mutluluk."

Amerikan Baba böylesine müstesna bir çocuk yetiştiren bu harikulade çifti öv öv göklere çıkar. Bir yandan medyayı yerin dibine batırırken. Şimdi kazık kadarmkinden, el kadarmkine güzellik yarışmalarına katılan tüm

yeni maço: nihat doğan

nihat doğan'ı hatırlıyor musunuz? hani "kırdın kalbimi" adlı şarkısı ve klibiyle şansını denemişti. deri montlu, "hard" tipli bir çocuktu. yaşadığımız coğrafyada sık sık bulunduğunu artık hepimizin herhalde anlamış bulunduğumuz o yanık doğulu gırtlağa sahip. yani, daha açık ifade edersem, sesi güzel fakat sıradan.

bu çocuk, şansını ikinci defa denemek üzere yeni bir kaset yapmış; "ayrılık acı birşey". buyrun bakalım, bundan daha klişe bir başlık olabilir mi? insan hatırlamaz bile. ve de kasetin "lokomotif" parçası olduğuna inandığından, "maçoyum ben" adlı şarkısına klip çekmiş. bu yeni bir taktik değildir. daha sonra seda sayan tarafından epeyce ehlileştirilmiş bulunan mahzun kırmızıgül de hatırlarsınız böyle bir parçayla şöhret edilmeye çalışılmıştı. burada, herkes ibrahim tatlıses'in adıyla anılabilecek bir tuzağa düşüyor bence. ibo'nun şöhretinde bu maço olaylarının etkisi büyüktür sanılıyor zira. halbuki, kendisi bu konuda şarkı markı yapmamış olup daha ziyade icraatı vardır. neyse. nihat doğan da bu tuzağa düşüp patlatmış; "maçoyum ben".

bilmiyorum hatırlar mısınız, bu nihat doğan'ın biraz önce zikrettiğim "kırdın kalbimi" adlı parçası bir cam şangırtısıyla biterdi. yani, kalp kırılma sesi olarak, hani kalbim sırça iması.

ben açıkçası bu sesi şöyle anladım; malumunuz her kalp kırıklığının sesi başkadır. kimisinin kalbi mendile ancak ulaşan bir gözyaşı damlasının sesiyle kırılır, kimisininkiyse şangur şungur camları indirme sesiyle. yok kırılan evin penceresi camı değil de kalp camdansa, bu kalp kırıldığında kırıklar mutlaka sizin kalbinize batacaktır; hele de kalpleriniz birleşmişse. yani, diyeceğim o ki, nihat doğan'ı dinlerken bu konuyu da akılda tutmakta büyük fayda var.

gelelim yeni kasete, neşet ertaş'ın "leyli leyli"sini okumasını takdir ediyorum. ama diğer parçalar, yani türkçe müzikte eksiklikleri hissedilir miydi bilmiyorum.

"maçoyum ben"in klibi, emrah tarzı diyebileceğim ekolde çekilmiş. hani arada emrah, arada da halvet olduğu güzel kızlar görünüyor ya, o tarz. nihat da yine adet olduğu üzere, sarışınları tercih etmiş. klipte göbeği dört parmak kadar açık olan bu hanıma bakarak, "kız göbeğini sallandırma" dediği bölüm gerçekçilik açısından hakikaten dikkate değer. biçare çocuk!

zaten çocuğun saçını uzatmışlar, şıkır giydirmişler, bu yeni moda maçolar çok tuhaf. bir yandan sevgilisine "yanaklarını pullama," derken kasetindeki fotoğrafında dudaklarının yılmaz morgul'ünküleri andırması da ayrıca maçolukta bir şahika bence. hatırlarsınız, sayın morgül de ruj iddialarını parlatıcı olarak düzeltmişti. ne diyeyim, acaba bu maçolar ruja müsaade ediyor mu yoksa sadece parlatıcıya mı izin var?

ayşe düzkan

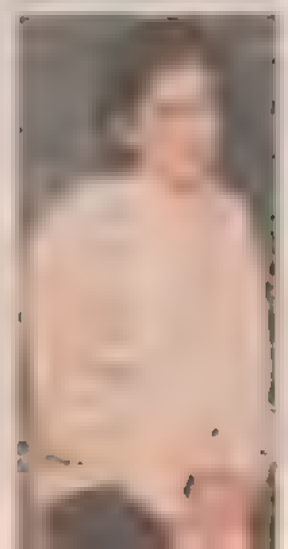

P. J. Harvey'in ilk albümü Türkiye

Deli bir kadın şar

"Şarkılarının büyük bir çoğunluğu tatminsizlik ve hayal kırıklığına uğratılmak üzerine. Ve herkes bunları hissediyor."

İyi bir kadın şarkıcı her dönemde hatırlanır, dinlenir. İyi kadın şarkıcıların iyi erkek şarkıcılardan her zaman farkları vardır; yaptıkları işe mesafeli olmayı beceremezler, ya da daha doğru bir ifadeyle anlatmak gerekirse, mesafe yapacak olsalar şarkı söylemezler, müzik yapmazlar. Billie Holiday'den, Janis Joplin'e birçok kadın, ruhunu müziğine akıtmış, ruhunu acıttığı için ve kendi elleriyle bu dünyaya veda etmiş ve arkalarında bâki kalan hoş sedâ nice ruhu şenlendirdiği gibi nice kadının acılarını da dillendirmiştir.

Seksenlerin ortalarında parlayan bir grup kadın ise diğerlerinden, daha doğrusu kendilerinden önce müzik yapanlardan bayli farklıydılar. Zamanlar Samantha Fox'un iri göğüslerinin zamanlarıydı, bir de Madonna'nın kışkırtıcılığının. Bu kadınlarsa böyle şeylere hiç prim vermiyorlardı. Suzanne Vega, Tracy Chapman, Tanita Tikaram. Onlar da içlerinden, ruhlarından gelen bir sesle müzik yapıyorlardı; ama bir farkla. Yaşadıklarını başka kadınların yaşadıklarıyla bağlantılandırmışlar ve en önemlisi dünyayı ve kendi acılarını tahlil edecek bir entelektüelliğe ulaşmışlardı. Hele Suzanne Vega'nın müziğinde büyük hayranlık duyduğunu sık sık ifade ettiği Leonard Cohen'in etkisi son derece aşikârdı. Yumuşak, kolay dinlenen bir müzik, sözlere kaydırılmış bir ağırlık. Kadının sadece müzik dinlemeyip kitap okuduğunu anlamamak mümkün değil. Ondan daha dolaysız bir biçimde politik olan Tracy Chapman ve kendi geçmişiyle hesaplaşan Tanita Tikaram ikinci albümlerinde birincisinin başarısını yakalayamadılar. Ama hepsi de, geride iç burkan şarkılar bıraktılar. Vega'nın *Luka*'sı ve ondan daha az hatırlanmakla birlikte Tikaram'ın *Twist in my Sobriety*'si, hatırlayanların hâlâ kalbini sızlatır.

Daha sonra, rock'ın öfkeli kızları geldi; başların Sinead O'Connor çekiyordu. Sesi, şarkı söyleme tekniği çok dikkat çekiciydi. Ustelik, bir albümünde cazın standartlarını yorumlayacak kadar da iddialıydı. Böylece, bir anlamda da Ella Fitzgerald'dan, Billie Holiday'den el alıyordu sanki.

Şimdi ise, Polly Harvey çıkıyor karşımıza. 1970 yılında hipi bir anne babanın kızı olarak dünyaya gelmiş. Yani şu ünlü 68'in ürünlerinden. Ama doğru dürüst bir dükkânın bile olmadığı küçük bir kasabada büyümüş. Belki de samimiyetinin temelinde, ana-babasının özgürlükçülüğü ve tüketme imkânlarından böylece uzak olması yatıyordur. Kendi şarkılarını yazıyor; çok iyi iki müzisyenle, basçı Stephen Vaughan ve davulcu Robert Ellis'le çalışıyor. "Indie", yani küçük, bağımsız plak şirketleriyle çalışıyor. Sağlam müzisyen; karamsarlığın lafta ismi Nick Cave'le geçen yıl yaptığı *Henry Lee* düeti listelerin üst sıralarına yükselmiş. Nick Cave'le çalışmak herkese nasip olmaz gibi gözüküyor. P. J. Harvey üçlüsünün dört albümü var; *Dry*, *Rid of Me*, *To Bring You My Love* ve *Dance Hall At Louse*. Bunlardan ilki ve en önemlisi olan 1992 yapımı *Dry*, geçtiğimiz günlerde Kod Müzik tarafından Türkiye'de yayımlandı. *Dry*'ın P. J. Harvey'in daha sonraki çalışmalarına göre daha başarılı ve daha duru ve enerjik olduğu söyleniyor; bas gitar ve davuldan oluşan basit bir orkestrasyon, blues, folk ve rock'ın birbirinin içine girdiği bir alt yapı, Polly'nin manik depresif vokali, düzensiz ritmler ve alttan

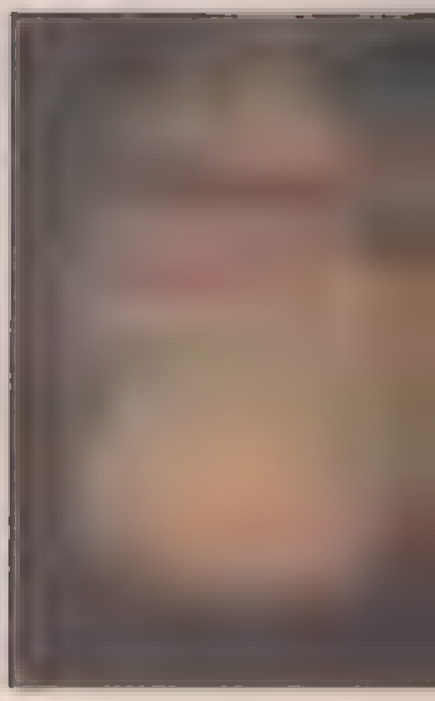

piyasaya çıktı

söylüyor

alta İrlanda folkunun etkisi. Zaten İrlandalılar, yüzyılların baskısının öcünü alırcasına, en İngiliz olan ve daha sonra en fazla Amerikanlıhştırılmış olan şeye, rock müziğe gayet isabetli bir biçimde sızıyorlar.

Polly Harvey, kendinden söz ediyor bu albümde. Kendinden ve cinselliğinden. *Dry*, yani kuru... "Bembeyaz kesilene kadar emiyorum/ Ama sen beni hâlâ kuru bırakıyorsun" diyor. Kolay kolay söylenecek şey değil. Sadece bu değil, başka hayal kırıklıklarım, kâbuslarım da anlatıyor ve anlattıkları kişiselleşip mahremleştikçe dinleyisiyle olan bağı daha da güçleniyor.

Anlattığı hikâye, kesinlikle kadın olmaya ait bir şey. Belki de o yüzden böyle bir bağ kurabiliyor. Üstelik de alabildiğine şaşırtıcı hattâ irkiltici. Kendisi de, "Şarkılarımın büyük bir çoğunluğu tatminsizlik ve hayal kırıklığına uğratılmak üzerine. Ve herkes bunları hissediyor," diyor.

Delilik de önemli bir tema Polly için. Ama bu aralar çok yaygın olarak görüldüğü gibi içi boşaltılmış, alınır satılır bir mal haline getirilmiş, plastik bir delilik değil bu. Acı veren samimi bir şey.

Ve esas önemlisi, öfkesi, acısı ve hayal kırıklığı yalnızca şarkı sözlerinde kalmıyor P. J. Harvey'de. hepimizi gururlandıracak bir biçimde, iyi bir müzisyen Harvey. O yüzden, ne dediğini anlamıyorsanız bile bu kadını dinleyin. Onun sesinde, güçlü müziğinde sizi ifade eden bir şeyler bulacaksınız.

Melek Güneş

DİZİ

İdeal kadın!

Şehnaz Tango

İdeal anne/kadın Şehnaz (Perran Kutman) sürekli yalan söylüyor, gerçekleri saklıyor ve de en büyük özelliği: kan içip kızılcık şerbeti içtim havaları. Biz böylece aile saadetine giden yolların riya, sahtekârlık ve yalan dolandan geçtiğini bir kez daha öğrenmiş oluyoruz. Muhsin'in kızkardeşinin ölümcül hastalığından gündelik yaşama dair en basit şeylere kadar bir takım "sırlar" kızlardan, Muhsin'den, annebabadan, bakkaldan çaycıdan saklanıyor, soma ortaya çıkıyor, sonra saklanmasının "ulvi" ve "ailevi" nedenleri açıklanıyor: Büyük bir yalan yumakları imalathanesi Şehnaz.

Perran Kutman, Perihan Abla olduğu günlerin tevazuundan, sıcaklığından, tatlılığından çoook uzakta. Kabartılmış saçları, şık şıkırdım bir dizi boyunca 48 kez değiştirdiği kıyafetleri, halleri, mimikleriyle bana bir tavus kuşunu ya da askeri kamptaki tuğgeneral hanımını hatırlatıyor.

Şehnaz çalışan, "kendi kendine ayaklarının üstünde durabilen", "müstesna" kadınlardan. Bu onun karşı konulmaz cazibesinin altın anahtarı. Zira Şehnaz kapış kapış. (Bu kapış kapışlıkta da tek rakibi Süper Baba.) Herkes, eski patronu beyaz saçlı hoş beyefendiden Muhsin'e, şimdilerde ona musallat olan müthiş âşığa kadar, Şehnaz için çıldırıyorlar. Dizinin inandırıcılığı, Şehnaz'ın talipleri arttıkça düşüyor. Zira iki çocuklu, o gelir grubunda (gerçi eviyle, kıyafetleriyle fena halde sınıflar atlama şampiyonu oldu Şehnaz) en mühimi o yaş grubundaki kadınlar, hiç de öyle taliplerinin arasında apışmamn harikulade mutluluğunu yaşayamıyorlar. Zira erkekler yeni model arabalara ve maksimum otuz yaşındaki kadınlara terfi ediyorlar, bu yaş grubundaki kadınlara da yalnızlık, uzun yollar, bezik ve torun büyütme vs. düşüyor.

Bir de espirik mi espirik Şehnaz. Diyelim Muhsin kapıda. "Sen yine kedini balıklarıma göz kulak olmaya getirmişsiindir Muhsin; sabahleyin kılçıklarına baka, bakar, şaşırırsınız" vari ne bileyim kıvıramıyorum işte: Hep böyle çetrefil cümleler, bitmeyen espriler. Muhsin'le büyük aşkları filan da kabak tadı verdi. Miadım daha büyük kız Amerika'ya gittiğinde doldurmuştu; azimle devam ettiriliyor. O bilgiç edaları, göz kaş devirmeleri, laf göndermeleriyle Şehnaz bana artık yalnızca: "Allah düşmanımın kaynanası etmesin" dedirten bir kadın tipi. Perihan Abla'yı özlemiyor değilim: Ah nerde o eski günlerimizin sıcak dizileri! muhabbeti.

Bir anti-kahraman

Kara Melek

Harikulade kötü bir dizi. Sanat yönetimi, kılıklar kıyafetler, mekânlar evlere şenlik. Ama özel ödül oyunculuğa. Özellikle Zerrin Arbaş politikacının eşinde döktürüyor! Senarist ve yönetmen de "Sarı Limon: Yılın En Kötülerinde" kişisel favorilerim. Tüm bu sakilliklere karşın Kara Melek'i oynayan genç oyuncu (Sanem Çelik) çok güzel bir kız. Üstelik acayip yetenekli. Yani bu dizide dahi, pırıl pırıl parlıyor. Kendisini hayranlıkla izlememenin imkânı yok. Ayrıca kadın bir anti-kahramanın böylesine güzel ve yetenekli bir oyuncu tarafından oynanması iç açıcı. Kara Melek, Balzac öncesi "amaçsız kötülüğün" postmodern hortlaması durumu. Kara Melek (Yasemin) evinde kalan sevgili kız arkadaşına etmediği kötülüğü bırakmıyor. Seviyor da kız arkadaşını. Ayrıca ona evini ve bağrını açmış. Peki maksadı ne? Para. Ama milyarlar (Ayrıca o paralarla aldığı Sah pazarı giysileri gördük.) filan araç Kara Melek için. Amaç, nedensizce kötülük yapmak, adanı öldürmelere kadar. Mevzuunun saçmalığıyla filan göz dolduruyor. Arada bir kolaçan edin; ağzımız yakanıza düşecek.

Perihan Mağden

Sinema Günleri'nde kadın yönetmenler

Geçen sayılarımızda sözettiğimiz *Andy Warhol'u Vurdum* bu yıl Festival programında.

İstanbul'da yine Sinema Günleri başlıyor. Bu şehirde yaşamıyorsanız bile basın sayesinde bu konuda bir çok şey okumak durumunda kalıyorsunuz. Festival programında kadın yönetmenlere bir bölüm ayrılması neredeyse adet oldu. Bu yıl da, Kadın Gözüyle Kadınlar adlı bir bölüm var. Ancak kadın yönetmenlerin filmleri bu bölümle sınırlı değil. Size bu filmleri kısaca tanıtmak istiyoruz. Bu bölümde altı film var.

Her Yer Karla Kaplıydı

1995 yapımı 75 dakikalık kısacık bir Özbek filmi. Yönetmeni, Kamara Kamalova. Film, vahşi doğanın ortasında batıl inançlarıyla başbaşa kalan genç bir kızın hikâyesini anlatıyor. Kültürünü, hayat tarzını çok az tanıdığımız bir ülkeyi tanımak açısından ilginç bir tercih olabilir.

Manny ve Lo

Lisa Krueger'in bu ilk filmi, on bir ve on altı yaşlarındaki iki yetim kızkardeşin ve kaçırdıkları tezgâhtar Elaine'in maceralarını anlatıyor. 1997, Amerikan yapımı film, aynı zamanda aile kurumuna da bir eleştiri taşıyor.

Kama Sutra: Bir Aşk Öyküsü

Filmin Hintli yönetmeni Mira Nair hem kendi ülkesinde hem de Amerika'da çalışmış. Filmde, 16. yüzyılda geçen bir hikâyeyi, sarayda yaşayan biri prenses, biri hizmetçi iki genç kızın arkadaşlığının kast farkları yüzünden rekabete dönüşmesini anlatıyor.

Gece İnerken

Kanada filmleri, en azından festivalde gördüğümüz örnekleriyle hep ilgi çekici olmuştur. Bu 1994 Kanada yapımı filmde yönetmen Patricia Rozema, güçlü ve çarpıcı bir sinema diliyle bir kadının, önünde çizilmiş bulunan yoldan başka bir yolu tercih edişini ve kendi cinsiyle aşk ilişkisini ele alıyor.

Kaltaklar

Macar yönetmen Ildikó Szabó, 1995 yapımı filminin "duygusal bir işkence" olarak tanımladığı boşanma üzerine olduğunu söylüyor.

Noel'de Kar Yağacak mı

Fransız yapımı filmin yönetmeni genç bir kadın; Sandrine Veysset. Fransa'nın güneyinde, iki karılı bir adamın eşlerini ve yedi çocuğunu tarlada çalıştırarak sömürmesini anlatıyor. Bazı şeylerin yalnızca bu topraklara özgü olduğunu sananlar için iyice şaşırtıcı olabilir.

Festivalde, bu bölümün dışında da kadın yönetmenlerce çekilmiş filmler var. Geçen sayılarımızda sözettiğimiz *Andy Warhol'u Vurdum* da festival programında. Mary Harron'ın filmi, SCUM (Erkek Doğrama Cemiyeti) Manifestonun yazarı Valerie Solanas'ın ünlü ressam Andy Warhol'u vurmasının hikâyesini anlatıyor.

Festivaldeki diğer kadın yönetmenlerin filmleri şunlar: *Olanaklar Çağı*, Pascal Ferran, *Baştan Çıkarıcının Güncesi*, Daniele Dubroux, *Nenette ve Boni*, Claire Denis, *Öpülmüş*, Lynne Stopkewich, *Şekerler*, Cinzia Torrini, *Güzel Şey*, Hettie MacDonald, *Sentetik Keyifler*, Iara Lee, *Benim Kuşağım*, Wilma Lebate, *Vaat*, Margarethe von Trotta.

Gece İnerken, Patricia Rozema

Manny ve Lo, Lisa Krueger

Annelik ve Ben, Claire Denis

Kaltaklar, Ildikó Szabó

Sessizlik Zaptolur, Iara Lee

ajanda

SERGİ

• Tomur Atagök resim sergisi
13 Mart- 12 Nisan
Aksanat.

• Zehra Aral resim sergisi
27 Mart-17 Nisan
Kadın Eserleri Kütüphanesi.

• Nazan Erkmen'in 11. kişisel sergisinin konusu Nasrettin Hoca
22-29 Nisan
Kadın Eserleri Kütüphanesi
Balat, İstanbul.

TİYATRO

• Kadın Eserleri Kütüphanesi 7. kuruluş yıldönümünü Tiyatro İstanbul'un Yeni Baştan adlı oyunuyla kutluyor.
14 Nisan 1997
Kokteyl:19.30, Oyun: 21.00
İstek Vakfı Atanur Oğuz Lisesi Tiyatro Salonu
Balmumcu, Beşiktaş.

• Adnan Tönel'den tek kişilik Hamlet
Cuma 19.30
Cumartesi 15.00 ve 19.30
Aksanat, Zambak Sokak, Beyoğlu, İstanbul.

• Havalı Meryem
6 Nisan Pazar 17.30
27 Nisan Pazar 17.30
Evrensel Kültür Merkezi
Aznavur Pasajı, Galatasaray, İstanbul.

ETKİNLİK

• Barbara Streisand Laser-disc'ten pop konseri
3 Nisan 1997
Aksanat, Zambak sokak, Beyoğlu, İstanbul.

• 1 Nisan 1997, saat 19.00 kadın oyunları üzerine Hülya Karakaş ile söyleşi
Göçerler Fotoğraf Kulübü
Miralay Nazım Sokak, No: 36/3, Kadıköy, İstanbul.

• Kadınlar Milletvekil Seçilirken: Basında tartışmalar
Konuşmacı: Ayşen Doyran
12 Nisan 1997, saat 14.00
Mor Çatı, İnönü Caddesi, Nisbet Sokak, No:6/5, Şişli, İstanbul.

GEZİ

Fotoğrafevi / Faruk Akbaş

• **Fotoğrafevi Gezileri**
17-21 Nisan, Trenle Doğu Anadolu,
17-23 Nisan, Gökova Safari,
17-23 Nisan, Köyceğiz, Dalyan,
17-27 Nisan, Kıbrıs Beşparmak Dağları'nda Trek,
17-23 Nisan, Beyşehir Gölü Anamas Dağları,
17-23 Nisan, Antalya Beydağları,
17-23 Nisan, Kelebekler Vadısı
16-30 Nisan, Nepal Himalayalar,
6 Nisan, Çakalçeşmesi,
13 Nisan, Aytepe.
Tel: 0212 251 05 66.

• **Göçerler Gezileri**
18-23 Nisan, Akdeniz Gezisi,
18-23 Nisan, Ege Gezisi,
6 Nisan, İstanbul: Tarih içinde bir yolculuk,
13 Nisan, Kabakoz Yürüyüşü.
Tel: 0216 414 44 74
Gezievi Gezileri
17- 23 Nisan, Mavi Yolculuk,
6 Nisan, Kılıçkaya,
13 Nisan, Şahinkaya,
5-6 Nisan, Safranbolu,
11-13 Nisan. Bozcaada,
17-23 Nisan. Köprülü Konvon,
17-23 Nisan, Fethiye,
17-23 Nisan, Urfa, Harran, Nemrut,
17-21 Nisan, Safranbolu, Amasra, Ilgaz,
17-21 Nisan, Kaz Dağı, Assos
Tel: 0212 244 26 66.

• **Tempo Tur Gezileri**
6 Nisan, Safranbolu Yörükköyü,
6 Nisan, Işık Dağı,
13 Nisan, Frigya Kentleri,
13 Nisan, Aktaş Vadisi,
27 Nisan, Kavaközü Köyü,
17-21 Nisan, Erciyes Kayak Gezisi,
17-23 Nisan, Antalya, Alaya,Side, Köprülü Kanyon,
17-23 Nisan, Kuşadası, Efes, İzmir, Bafa Gölü,
17-23 Nisan, Kaş, Kalkan, Likya Kentleri,
17-23 Nisan, Marmaris, Dalyan, Kaunos, Göcek, Fethiye,
17-23 Nisan, Kartalkaya,
17-23 Nisan, Titreyengöl, Manavgat, Side,
18-23 Nisan, Adım Adım Karadeniz,
18-21 Nisan, Kapadokya,
18-21 Nisan, Eğirdir Otel, Kovada Gölü, Yazılı Kanyon,
18-21 Nisan, Ayancık, Sinop, Akgöl Yaylası.

FİLM

• Değişik gün ve saatlerde: Gazap Üzümleri, Duvar, Vaatler Ülkesi, Spartaküs, Çark, Bir İrmağa Yolculuk, Demiryol, Yol, Sürü.
Çocuklar için de filmler var Küçük Tarzan, Ormanlar Kralı, Alice Harikalar Diyarında.
Evrensel Kültür Merkezi.

Sürü, Yılmaz Güney

PANO

• Yayıncılık, çevirmenlik ve gazetecilikten damıtılmış coşkulu bir yürek kırk sonrası 'hadi vira'sını oluşturacak bir iş arıyor. Gelebilecek önerilerde yüreği onu hangisine götürürse...
Rümuz: Hadi Vira
Tel: 0212.513 27 17
(Hafta içi 13.00-17.00)

• Yüksek okul muzunu, deneyimli arşivciyim. İş arıyorum. *Pazartesi* aracılığıyla bana ulaşabilirsiniz.

• Taksim'de sekreterlik arıyorum. Bağlantı için *Pazartesi*'yi arayabilirsiniz.

• Kalkan'da özel bir koyda zeytinlikler arasında keyifli bir bayram tatili geçirmek istiyorsanız bizi arayın. *Pazartesi* okurları önceliklidir.
Kalkan Tel: 0242.844 35 24, 844 35 23
İstanbul Tel: 0216.337 12 75.

• İki çocuğuma bakacak, Kürtçe bilen lise mezunu yatılı bakıcı arıyorum. İlgilenenler 0212.249 59 59'a not bırakabilirler.

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZİ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza ***Pazartesi*** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU
Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi:
Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936
Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

Dünyada doksan milyon kız çocuğu eğitim görmemiş durumda.

Her yıl yarım milyon kadının yaşamı hamilelik ve doğum nedeniyle son buluyor.

Her dört kadından biri doğum kontrol yöntemlerinden habersiz.

Dünyada her yıl bir milyon kadın yokediliyor.

Kadınlar toplam işgücünün yüzde 34'ünün oluşturuyor.

Bu yüzyılda sadece 24 kadın devlet başkanlığı ya da hükümet başkanlığına seçilmiş.

Dünya parlamentolarındaki kadın oranı yüzde 11.

Dünyadaki toplam 34 bin 306 milletvekilinin 3 bin 737'si kadın.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu) Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu) Berîl Eyüboğlu, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş, Yaprak Zihnioğlu.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Abdullah Sokak, No: 9, Beyoğlu, İstanbul
Tel: (0212) 249 59 59.
292 07 39, 292 07 47
Ankara Büro: Konur 2 Sokak. 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Basım: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Haydarköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.